

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

LIBERIALAISTEN NAISTEN VOIMAANTUMINEN ASEELLISESSA KONFLIK- TISSA SEKÄ JÄLLEENRAKENNUSVAIHEESSA

—

LIBERIAN TOINEN SISÄLLISSOTA (1999–2003)

Tutkielma

Kapteeni
Antti-Ville Rusanen

Esiupseerikurssi 65
Maasotalinja

Huhtikuu 2013

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

Kurssi	Linja
Esiupseerikurssi 65	Maasotalinja
Tekijä	
Kapteeni Antti-Ville Rusanen	
Tutkielman nimi	
Liberialaisten naisten voimaantuminen aseellisessa konfliktissa sekä jälleenrakennusvaiheessa – Liberian toinen sisällissota (1999–2003)	
Oppiaine, johon työ liittyy Sotilaspedagogiikka	Säilytyspaikka Kurssikirjasto (MPKK:n kirjasto)
Aika Helmikuu 2013	Tekstisivuja 32 Liitesivuja 8
TIIVISTELMÄ	
<p>Sukupuolten välinen tasa-arvo ja naisten aseman parantaminen on yksi Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) vuosittain asettamista tavoitteista. Naisten asemaa aseellisissa konflikteissa parannettiin Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston päätöslauselmalla 1325 vuonna 2000. Se on yksi harvoista jäsenvaltioita sitovista päätöslauselmista. Suomi julkaisi oman naisten asemaan koskevan toimintasuunnitelmansa vuonna 2008, ja naisten aseman parantaminen liitettiin hallitusohjelmiin vuosina 2009 ja 2011. Rauhanturvaaminen on muuttunut pelkkien sotilaiden toiminnasta yhteistyöksi siviilien kanssa, ja täten se on saanut uuden muodon kokonaisvaltaisena kriisinhallinta-konseptina. Puolustusvoimat on joutunut ottamaan asian huomioon koulutuksessaan. Gender on yksi kriisinhallintajoukoille koulutettavista aiheista, jotta konfliktialueella kyetään saavuttamaan paremmin operaatiolle asetetut kokonaistavoitteet. Naiset muodostavat vähintään puolet jokaisesta yhteisöstä, mutta heidän äänensä ja tavoitteensa jäävät yleensä taka-alalle, kun kriisejä yritetään ratkaista. Liberia on tässä asiassa poikkeus. Se on yksi harvoista maista, missä naisten voimaantumisen on ollut merkittävä vaikutus konfliktin ratkaisuun.</p> <p>Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää liberialaisten naisten voimaantumisen taustoja Liberian toisen sisällissodan aikana sekä vaikutuksia yhteiskunnan jälleenrakentamiseen liittyen.</p> <p>Tutkimuksen pääkysymys on:</p> <p>Mitkä tekijät liittyvät voimaantumiseen ja edesauttoivat liberialaisten naisten voimaantumista?</p> <p>Pääkysymyksestä johdetut alakysymykset ovat:</p>	

1. Millainen mahdollisuus liberalaisilla naisilla oli omaisuuteen ja omistajuuteen?
2. Mikä oli naisten asema Liberiassa?
3. Miten naiset kokivat sisällissodan ja mitä he oppivat sodasta ja jälleenrakennusvaiheesta?

Tutkimus on tapaustutkimus jonka päämenetelmänä on aineistolähtöinen sisällönanalyysi. Aineistonkeruumenetelmällä on tekstianalyysia, jolla tarkastellaan tekstimuotoisen aineiston sisältämiä yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia.

Liberalaiset naiset onnistuivat voimaantumaan toisessa sisällissodassa järjestäytymiseen vaikuttavien tekijöiden, kuten kampanjoinnin, toimintasuunnitelman ja julkisen edustajiston, kautta. Rauhansopimuksen kirjoittamisen jälkeen tullut pienehkö suvantovaihe edesauttoi toiminnan voimallisemmassa kehittämisessä. Tämä on näkynyt useina valtion hallinnon projekteina, kuten naisten asemaa parantavan toimintasuunnitelman kirjoittamisena (Liberian National Action Plan, LNAP).

AVAINSANAT

Gender, voimaantuminen, omistajuus, naisten rooli ja asema, SSR, DDR, Liberia

LIBERIALAISTEN NAISTEN VOIMAANTUMINEN ASEELLISESSA KONFLIKTISSA SEKÄ JÄLLEENRAKENNUSVAIHEESSA – LIBERIAN TOINEN SISÄLLIS-SOTA (1999–2003)

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
1.1	TUTKIMUKSEN TAUSTAA.....	1
1.2	TUTKIMUKSEN NÄKÖKULMA JA TARKOITUS.....	3
1.3	TUTKIMUKSEN RAJAUKSET JA VIITEKEHYS.....	5
1.4	TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TUTKIMUSONGELMAT JA MENETELMÄT	6
2	OMISTAJUUS	7
2.1	LIBERIAN MAAOIKEUS JA OMISTAJUUS	8
2.2	NAISTEN MAHDOLLISUUS OMISTAJUUTEEN LIBERIASSA.....	9
3	KONFLIKTIN MERKITYS NAISTEN ASEMAAN JA ROOLEIHIN.....	10
3.1	NAISTEN ERI ROOLIT LIBERIAN TOISESSA SISÄLLISSODASSA.....	11
3.2	NAISTEN YHTEISKUNNALLINEN ASEMA JA VAIKUTTAMISMAHDOLLISUUDET LIBERIASSA.....	13
3.3	NAISTEN JÄRJESTÄYTYMINEN LIBERIASSA.....	15
3.4	NAISTEN JÄRJESTÄYTYMINEN LIBERIAN TOISEN SISÄLLISSODAN AIKANA	16
4	NAISET MUKANA LIBERIAN JÄLLEENRAKENTAMISESSA.....	20
4.1	TURVALLISUUSALAN REFORMI LIBERIASSA	20
4.2	DDR-PROESSIN VAIKUTUS NAIISIIN LIBERIASSA.....	22
4.3	TASA-ARVON NÄKYMINEN LIBERIASSA	27
5	POHDINTA	29
	LÄHTEET	1
	LIITELUETTELO	1

LIBERIALAISTEN NAISTEN VOIMAANTUMINEN ASEELLISESSA KONFLIKTISSA SEKÄ JÄLLEENRAKENNUSVAIHEESSA – LIBERIAN TOINEN SISÄLLIS-SOTA (1999–2003)

1 JOHDANTO

“Naiset muodostavat puolet jokaisesta yhteisöstä... Eikö heidän siten pitäisi muodostaa myös puolet jokaisesta ratkaisusta?” (UNIFEM 2002, 24.)

1.1 Tutkimuksen taustaa

Sukupuolten välinen tasa-arvo ja naisten aseman parantaminen on yksi Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) vuosituhattavoitteista¹. Naisten asemaa aseellisissa konflikteissa käsiteltiin lokakuussa 2000 Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvostossa, kun se hyväksyi yksimielisesti päätöslauselman 1325². Päätöslauselman tavoitteena on suojata naisia ja tyttöjä aseellisissa selkkauksissa ja konflikteissa. Päätöslauselman merkitystä lisää sen ainutlaatuisuus, sillä se on yksi harvoista sitovista Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston päätöksistä (Valenius 2005, 6.).

Päätöslauselmaan 1325 on myöhemmin lisätty täydentävät päätöslauselmat 1820, 1888 ja 1889. Täydentävä päätöslauselma 1820 hyväksyttiin kesäkuussa 2008, mikä käsittelee erityisesti naisten ja tyttöjen suojelua seksuaaliselta väkivallalta konflikteissa. Päätöslauselma 1888 kehottaa perustamaan Yhdistyneiden Kansakuntien tasolla seksuaalisen väkivallan kysymyksiin keskittyvän erityisasiantuntijan viran, johon valittiin alkuvuodesta 2010 ruotsalainen Margot Wallström. Päätöslauselmien 1820 ja 1888 tuli taata rauhanturvaajien koulutus ja varustaminen siten, että he voivat estää seksuaalista väkivaltaa. Päätöslauselma 1889 julkaistiin

---

¹ Ks. Liite 2

² Ks. Liite 3

vain muutamaa päivää myöhemmin kehottaen Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteeriä luomaan strategian naisrauhanturvaajien määrän lisäämiseksi.

Suomi julkisti vuonna 2008 ensimmäisen kansallisen toimintaohjelmansa ”Naiset, rauha ja turvallisuus”, joka perustui päätöslauselmaan 1325. Toimintaohjelman tarkoituksena oli tuoda esiin kiinnostus naisten asemaa kohtaan sekä naisten osallistumisesta rauhaan ja turvallisuuteen liittyviin kysymyksiin niin kansallisesti kuin kansainvälisesti. Toimintasuunnitelman mukaan Suomi pyrkii edistämään päätöslauselman 1325 hengessä naisten ja tyttöjen asemaa, osallistumista, toimintaa ja mahdollisuuksia aseellisissa konflikteissa ja selkkauksissa. (UM 2012, 11. & VN 2011, 22.) Suomen lisäksi päätöslauselmaan 1325 perustuvan kansallisen toimintasuunnitelman (National Action Plan, NAP) on laatinut 35 valtiota Yhdistyneiden kansakuntien 193 jäsenvaltiosta. (Peacewomen.org, WWW-dokumentti.).

Suomen kokonaisvaltainen kriisinhallintastrategia vuodelta 2009 pitää sisällään useita kohtia naisten aseman parantamiseksi ja kehittämiseksi. Strategisena linjauksena Suomi edistää ihmisoikeuksien, tasa-arvon ja oikeusvaltioperiaatteen kaltaisten läpileikkaavien teemojen huomioimista kriisinhallinnassa kiinnittäen erityistä huomiota naisten asemaan aseellisissa konflikteissa. (UM 2009, 14–16.)

Kriisinhallintaoperaatioissa saatujen naisten asemaa liittyvien havaintojen perusteella sekä päätöslauselmaan 1325 perustuvan kansallisen toimintasuunnitelman pohjalta Gender-työn tarve nähdään kriittiseksi osatekijäksi kriisinhallintaoperaatioiden tavoitteiden saavuttamiseksi sekä kriisialueen siviilihenkilöstön turvaamiseksi. Gender eli sosiaalisen sukupuolen käsitteellä tarkoitetaan miehenä tai naisena olemisen merkitystä tietyssä yhteisössä tai kulttuurissa, tiettyinä ajankohtana ja tietyssä elämän vaiheessa (Airaksinen, Pönni & Seppo 2001, 5.).

Suomen puolustusvoimien kriisinhallintaoperaatioihin valituille henkilöstölle on lisätty opetusohjelmaan gender-koulutus osaksi rotaatiokoulutusta. Rotaatiokoulutus on tapahtuma, missä kaikki samaan operaatioon lähtevä henkilöstö koulutetaan samanaikaisesti. Koulutus pitää sisällään pääsääntöisesti operaatioon liittyvää sotilaan peruskoulutusta. Kriisinhallintaoperaatioihin valituille asiantuntijoille ja johtajille, jotka osallistuvat NORDEF³-koulutusyhteistyön mukaisiin koulutustapahtumiin, annetaan täydentäviä gender-tietoiskuja.

---

³ Ks. Liite 2

NORDEFCO:n eli pohjoismainen koulutusyhteistyön tarkoituksena on resurssien säästämiseksi järjestää toimialakoulutusta kaikille samaa koulutusta tarvitseville pääosin pohjoismaisille sotilaille.

Gender työn tärkeys on havaittu ja siksi NORDEFCO koulutuskalenteriin on nostettu Gender Field Advisor-kurssi vuodesta 2012 alkaen (NORDEFCO 2011, WWW-dokumentti.), jonka johtaa Ruotsin puolustusvoimien kansainvälisen keskuksen (Swedish Armed Forces International Centre - SWEDINT) yhteyteen perustettu Centre for Gender (SWEDINT 2012, WWW-dokumentti). Centre for Gender:n tehtävänä on kouluttaa gender-asiantuntijoita sekä antaa täydentävää koulutusta kriisinhallintaoperaatioiden haasteisiin (SWEDINT 2012.).

Sotilasliitto NATO julkaisi päätöslauselman 1325 johdosta oman asiakirjansa 2.9.2009 (NATO BI-STRATEGIC COMMAND DIRECTIVE 40-1). Asiakirjan tehtävänä oli integroida päätöslauselma sekä gender-näkökulma NATO rakenteisiin kiinnittämällä entistä enemmän huomiota tasa-arvonäkökulmaan sekä siviilien suojeluun aseellisissa konflikteissa. Yhdistyneiden Kansakuntien ohjeistuksessa tapahtuneista muutoksista sekä operaatiosta saatujen oppien vaikutuksista johtuen, NATO päivitti asiakirjansa 8.8.2012 vastaamaan entistä enemmän todellisuuden haasteisiin. (NATO 2009 & 2012.)

Kansainvälisten aseellisten konfliktien kehitys on ollut todella nopeaa viimeisten vuosikymmenten aikana. Rauhanturvaamisesta kriisinhallintaa ja edelleen kohti kokonaisvaltaista kriisinhallintaa, missä ratkaisua ja jälleenrakentamista ovat tekemässä niin sotilaat kuin siviilit. Näiden kahden eri toimijoiden tuominen taistelukentille on auttanut ymmärtämään konfliktialueella olevan myös muita, kuin taistelevia osapuolia.

1.2 Tutkimuksen näkökulma ja tarkoitus

Tutkimuksen kohteeksi valittiin maa, missä taistelevien osapuolien välissä ei ole selkeää taistelukenttää eikä heidän takana ole naisten pystyssä pitämiä yhteiskuntia. Tapaustarkastelun kohteeksi valittiin Liberia, sillä Liberia on yksi sisällissotaa käyneistä valtioista, joka on päättynyt konfliktinratkaisuun 2000-luvulla. Naisten aktiivinen toiminta järjestäytymällä ja vaikuttamalla kriisin osapuoliin oli merkityksellinen konfliktin ratkaisemiseksi sekä gender-ajattelun kehitykselle. Suomi on osallistunut Liberian rauhanturvaoperaatioon (United Nations Mission In Liberia, UNMIL) kahdella esikuntaupseerilla loppuvuodesta 2003 alkaen (UM 2003, WWW-dokumentti.).

Liberian historia on ainutlaatuinen. Toisin kuin muilla Afrikan mailla, Etiopia pois lukien, sen historia pitää sisällään ”sisäisen siirtokunnan” perustamisen. (Jallah-Scott 2008, 22.) Yhdysvallat päätti perustaa Liberia vuonna 1822 vapautettujen orjien siirtokunnaksi, minne kuljetettiin yli 25 000 entistä orjaa Yhdysvalloista. Liberian nykyiset ongelmat juontavat juurensa jo tältä ajalta, sillä alkuperäisasukkaat eivät pitäneet uusien Amerikan orjien, siirtolaisten, saapumisesta. (Massaquoi 2007, 31.) Liberia julistautui itsenäiseksi 26. heinäkuuta 1847 ja itsenäisyysjulistus noudattelee hyvin pitkälti Yhdysvaltojen itsenäisyysjulistusta. 1800-luvun loppupuolella Yhdysvalloista tulleet siirtolaiset ottivat toistuvasti yhteen paikallisen väestön kanssa, koska nämä eivät myöntäneet Liberian kansalaisuutta alkuperäisasukaille ennen vuotta 1904 (US Department of State 2012, WWW-dokumentti.). Amerikasta tulleet siirtolaiset sekä heidän jälkeläisensä saivat tukea Yhdysvaltain hallitukselta ja siten kykenivät säilyttämään valta-asemansa uudessa valtiossa. Alkuperäisasukkaat saivat äänioikeuden vasta vuonna 1946. (Massaquoi 2007, 32–34.)

Toisen maailmansodan jälkeen Liberian talous lähti voimakkaaseen kasvuun, ja monet amerikkalaiset yritykset investoivat maahan osittain historiallisen siteen johdosta. Valtion päämiehet aina vuoteen 1980 asti olivat amerikkalaisten siirtolaisten jälkeläisiä. Käytännössä valta oli parinkymmenen suvun hallussa. (Lonely Planet, WWW-dokumentti.)

Tyytymättömyys entisten orjien jälkeläisten etuasemaan ja harvainvaltaan kasvoi 1970-luvulla, mikä johti vallankaappaukseen vuonna 1980. Valtaan nousi alkuperäisasukkaiden sotilasjunta johtajanaan Samuel K. Doe. Tämän seurauksena maa joutui taloudelliseen syöksykierteeseen ja lopulta sisällissotaan joulukuussa 1989, kun kapinallisryhmä National Patriotic Front of Liberia (NPFL) johtajanaan Charles G. Taylor haastoi Doen vallan. Samuel K. Doe saatiin kiinni ja teloitettiin 9. syyskuuta 1990, mutta sota jatkui vielä vuoteen 1996. (Rincon 2010, 9.)

Vuonna 1997 järjestettiin presidentinvaalit, ja maan presidentiksi valittiin aiemmin kapinallisjohtajana toiminut Charles G. Taylor. Taylorin vastustajat ryhmittivät LURD-armeijaksi (The Liberians United for Reconciliation and Democracy), mikä johti sisällissodan jatkumiseen jo pian Taylorin valinnan jälkeen vuonna 1999. (Rincon 2010, 9-10.)

Toinen sisällissota osoittautui erittäin julmaksi, ja useat eri kapinallisryhmät syyllistyivät kidutuksiin. Näitä olivat LURD-armeijan lisäksi muun muassa The National Patriotic Front for

Liberia (NPFL), the Liberia Peace Council (LPC) ja the United Liberian Movement-Kromoh (ULIM-K). Näiden ryhmittymien oletettiin omalta osaltaan pitävän huolta laista ja järjestyksestä, kuten poliisin ja vanginvartijan tehtävistä, mutta heidän joukoissaan oli monia, jotka syyllistyivät kidutuksiin. Yhteensä kaksitoista kapinallisryhmää kiersi ympäri Liberiaa levittäen kauhua ja aiheuttaen väkivaltaa ympärilleen. (Liebling-Kalifani, Mwaka, Ojiambo-Ochieng, Were-Oguttu, Kinyanda, Kwekwe, Howard & Danuweli 2011, 6.)

Liberian sisällissodat tunnetaan laajoista siviiliväestöön kohdistuneista raakuuksista. Arviolta 200 000 ihmistä tapettiin ja melkein puolet Liberian 3,2 miljoonasta asukkaasta ajettiin pakolaisiksi (Paavilainen, Kaitainen & Salonen, WWW-dokumentti.).

1.3 Tutkimuksen rajaukset ja viitekehys

Tutkimuksen tapaustarkastelun muodostaa liberialaisten naisten voimaantumiseen liittyvät tekijät Liberian toisessa sisällissodassa (1999–2003) ja sen jälkeisessä jälleenrakennusvaiheessa. Tutkimuksessa kuvataan liberialaisten naisten asemaa yhteiskunnassa ja järjestäytymisen vaikutusta voimaantumiseen konfliktin ratkaisemiseksi sekä yhteiskunnan jälleenrakentamiseksi. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan naisten vaikutusta ja vaikuttamista omistajuuteen, voimaantumiseen kriisin aikana ja jälleenrakennukseen liittyviin tapahtumiin.

Voimaantumisella (empowerment) tarkoitetaan ihmisten ja ihmisyhteisöjen kykyjen, mahdollisuuksien ja vaikutusvallan lisääntymistä. Voimaantumisen seurauksena ihminen tai ihmisyhteisö kykenee asettamaan ja saavuttamaan päämääriä, tuntee elämän olevan hallinnassa sekä itsetuntonsa parantuneen. (Siitonen 1999, 88.) Lisäksi ihmisen toiveikkuus tulevaisuutta kohtaan kasvaa, ja täten voimaantuminen voidaan määritellä yksilön valintojen ja sosiaalisen ympäristön väliseksi ihannetilaksi (Rostila 2001, 44.). Voimaantumisesta esiintyy myös ajatusrakennelma: ”*Voimaa ei voi antaa toiselle: voimaantuminen on henkilökohtainen ja sosiaalinen prosessi.*” (Siitonen 1999, 117–118.)

Kuvio 1. Tutkimuksen viitekehys

1.4 Tutkimuksen tarkoitus, tutkimusongelmat ja menetelmät

Tutkimuksen tarkoituksena on kuvata miten liberialaiset naiset voimaantuivat ottaessaan osaa Liberian toisen sisällissodan ratkaisuun, yhteiskunnan jälleenrakentamiseen ja mitkä olivat heidän vaikuttimensa näihin toimintoihin.

Tutkimuksen pääkysymys on:

Mitkä tekijät liittyvät voimaantumiseen ja edesauttoivat liberialaisten naisten voimaantumista?

Pääkysymyksestä johdetut alakysymykset ovat:

1. Millainen mahdollisuus liberialaisilla naisilla oli omaisuuteen ja omistajuuteen?
2. Mikä oli naisten asema Liberiassa?
3. Miten naiset kokivat sisällissodan ja mitä he oppivat sodasta ja jälleenrakennusvaiheesta?

Tutkimusmenetelmänä käytetään aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Sisällönanalyysissä aineistoa tarkastellaan eritellen, yhtäläisyyksiä ja eroja etsien sekä materiaalia tiivistäen. Sisällönanalyysi on tekstianalyysia, jossa tarkastellaan tekstimuotoisia aineistoja. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 105.) Aineistoa on haettu raporteista, kirjallisuudesta sekä tutkimuksista käyttä-

mällä hakusanoja gender, empowerment (voimaantuminen), ownership (omistajuus), women (naiset), Security Sector Reform (SSR) ja Disarmament, Demobilization and Reintegration (DDR). Lähteinä olevat artikkelit ovat pääsääntöisesti kansainvälisen organisaation teettämiä tutkimuksia tai selvityksiä alueen tapahtumista. Tutkimuksen lähdeaineisto on varsin kattava. Aineistonanalysointi osoittaa lähteiden olevan asiantuntijan tai asiantuntijaryhmän itsensä laatimia primäärilähteitä, mutta myös sekundaarilähteitä. Sekundaarilähteet perustuvat tutkimuksen lähdeaineistossa pääosin virallisiin tutkimuksiin tai dokumentteihin, ja siksi niiden sisältämä tieto voidaan todeta olevan riittävän tasokasta. Löydettyä aineistoa on pyritty analysoimaan systemaattisesti tavoitteena hahmottaa naisten voimaantuminen kokonaisuutena.

Suomen toteuttaman kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan kohteet ovat pohjoismaiden ulkopuolella. Näillä alueilla olevat kulttuurit ovat poikkeavat ja siksi tutkimuksessa on selvitetty kohdemaan kulttuurillisia taustoja sekä naisten yleistä asemaa yhteiskunnassa.

Tutkimuksessa liberialaisten naisten voimaantumista tarkastellaan omistajuuden, kriisin ja rauhansopimuksen jälkeisen jälleenrakennuksen kautta. Tällä pyritään löytämään voimaantumiseen johtavia syitä ja perusteita.

2 OMISTAJUUS

Yhdistyneiden Kansakuntien kolmas yleiskokous hyväksyi ja julkisti ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen joulukuun 10. päivänä 1948. Julistuksen 17. artikla määrittelee tasa-arvoisuuden omistusoikeuteen: ”1. Jokaisella on oikeus omistaa omaisuutta yksin tai yhdessä toisten kanssa. 2. Keltään älköön mielivaltaisesti riistettävä hänen omaisuuttaan.”

Omistajuus ja omistaminen ovat monimutkainen ilmiö. Alan tutkimusten valtavirtaa edustavat oikeus- ja taloustieteet. Näissä omistajuutta tarkastellaan omistusoikeutena ja taloudellisuuteen liittyvänä ilmiönä. (Koskinen 2009, 19.)

Omistusoikeus voi olla yksityinen, kollektiivinen tai yhteisöllinen sekä omaisuus voi pitää sisällään esineitä, maata, kiinteistöjä tai oikeutta suorittaa toimenpiteitä jollakin alueella. Omistajuudella määritetään kenellä on oikeudet ja velvollisuudet omaisuuteen. (Koskinen 2009, 23–25.)

2.1 Liberian maa-oikeus ja omistajuus

Liberian tavanomaista maa-oikeutta ei ole tutkittu ja siksi sen sisällöstä ja toiminnasta tiedetään vain vähän. Liberia koostuu noin 16 heimosta tai etnisestä ryhmästä, joilla on omat järjestelmänsä maanomistukseen vaikkakaan erot eivät ole suuria. Väestöstä 95 prosenttia on koto-peräisiä, 2,5 prosenttia Amerikan siirtolaisten jälkeläisiä ja 2,5 prosenttia Kongo-kansaa. (Encyclopedia of the Nations, WWW-dokumentti.)

Lähes jokaisessa Afrikan valtiossa, sekä myös monissa kehittyneissä maissa, on sekä lakisääteinen että paikallinen maanomistusjärjestelmä. Liberialla useat maanomistukseen liittyvät järjestelmät, mukaan lukien säädökset ja oikeuskäytäntö, ovat peräisin Yhdysvalloista ja perustuvat valtion tapaoikeuteen⁴ perustettaessa siirtokuntaa. Näiden lisäksi on olemassa joukko tavanomaisia lakeja, jotka ovat peräisin ja perustuvat periytyviin hallintojärjestelmiin. Tavanomaiset lait on tunnustettu Liberian perustuslaissa, mutta niitä ei ole tuotu lainsäädäntöön toisin kuin eräissä muissa Afrikan valtioissa, jotka ovat itsenäistyneet entisen siirtomaa isäntänsä vallasta. Oikeudelliset erot valtion ja heimomaa-alueiden ja käytänteiden välillä ovat johtaneet jännitteisiin siitä, kenellä on omistusoikeus sekä oikeus maan käyttöön että luovuttamiseen edelleen kolmannelle osapuolelle. Sisällissodan johdosta ihmisten joutuessa pakolaiseksi, on heidän maansa otettu haltuun ja täten on aiheutettu ristiriitoja maan omistusoikeuksista. (NRC 2011, 9.)

Ennen sisällissotaa käytössä olleeseen kauppajärjestelmään ei ole tehty kaikkia tapahtuneita muutoksia, ja siksi on äärimmäisen vaikeaa seurata puuttuvia sopimuksia ja selvittää omistusoikeuksia. Heikko kirjanpito edesauttoi maa-alueiden myynnin useammalle eri henkilölle. Tästä syystä tuomioistuimien on edelleen täynnä maakauppakiistoja, joiden ratkaiseminen on vaikeaa. Yllämainitun maanomistusoikeusjärjestelmän sekavuus sekä koordinaation puute eri viranomaisten välillä lisää ratkaisujen vaikeutta määritettäessä kenellä on oikeudellisesti toimivaltuus kiistan ratkaisemiseksi. Maanhallintavirasto on osittain menettänyt hallinnan maakauppoihin liittyvien. (NRC 2011, 9.)

”Ne eivät ole enää turvassa, koska hallitus voi nykyään antaa sen kenelle tahansa, milloin tahansa, joka antaa [hallitukselle] rahaa. Ensimmäisen kerran [aiemmin] asiat eivät olleet niin, emmekä voineet ostaa maata [noin vain]. Maan ostaminen tuo ongelmia ja sodan tänne.” (NRC 2010, 13.)

---

⁴ Ks. Liite 2

2.2 Naisten mahdollisuus omistajuuteen Liberiassa

Afrikassa on poikkeuksellista, että nainen voi omistaa maata. Naisten osuus maataloustyövoimasta on noin 80 %, mutta he omistavat vain 1-2 %:a maasta (Namubiru-Mwaura 2012.). Perinteisesti naiset ovat saaneet oikeuden maanomistukseen avioliiton solmimisen kautta tai ennen avioliittoa yleensä perintönä, lahjana sukulaisilta tai lainaamalla mutta harvemmin ostamalla. Naiset viljelevät yleensä maata vanhempiensa kanssa pienissä perheryhmissä ja jakavat täten voiton perheensä kanssa. Naisten työpanos kohdentuu sadon kasvattamiseen ja myymiseen. Vain harvoin naisilla on oikeus viljellä maata täysin itseään varten. Käytäntö on kuitenkin osoittanut, etteivät naiset peri heille osoitettuja maita. Periminen toteutuu ainoastaan silloin, kun he menevät naimisiin. Harvalla naisella on olemassa hallinnollinen oikeus perheensä yhteisiin maihin. (Namubiru-Mwaura, E. L., Knox, A. & Ailey Kaiser Hughes A. 2012, xv.)

Naimissa oleva nainen perii vain harvoin hallinnointioikeudet maahan. Tavan mukaan maan voi omistaa vain yksi henkilö, joka yleensä on mies. Naiset muuttavat avioliiton kautta uuteen sukuun, joten heillä ei ole mahdollisuutta periä ja hallinnoida maata. Siksi miehillä on hallintaoikeus niin oman suvun kuin perheensä maihin. Avioerossa naisilla on oikeus palata oman sukunsa pariin, ja siten heillä on osittainen pääsy oman sukunsa maan omistajuuteen. Tällaisissa tapauksissa naisten on voitettava oman sukunsa luottamus, jotta he antavat naisen palata ja täten auttaa omalla panoksellaan viljelyksillä. (Namubiru-Mwaura, E. L. ym. 2012, xv.)

Leskien oikeudet ovat paremmat, mikäli heillä on lapsia. Leskillä on myös oikeus palata oman sukunsa pariin, mutta tällöin he menettävät viljelysmaansa ja metsän, jonka he ovat omistaneet edesmenneen miehensä kanssa. (Namubiru-Mwaura, E. L. ym. 2012, xvi.)

“Teen työtä tällä pellolla joka päivä. Tunnen jokaisen mäen ja kiven ja puun yhtä hyvin kuin tunnen omat lapseni. Kuinka kukaan uskaltaa sanoa, että tämän maan tulee nyt kuulua edesmenneen mieheni veljelle.” (UNIFEM 2002, 31.)

Naisilla on hyvä tietämys paikallisiin sääntöihin, oikeuksiinsa ja tapoihin liittyen, mutta virallisiin lain suomiin oikeuksiin liittyvät tiedot ovat varsin rajallisia. Tämä johtuu heikosta luku- ja kirjoitustaidosta sekä siitä, että miehet osallistuvat ja edustavat perhettä sekä sukua kokouksissa ja virallisissa tapahtumissa. (Namubiru-Mwaura 2012.)

Naisilla ei ole pääsääntöisesti oikeutta omistajuuteen, mutta poikkeuksia löytyy. Esimerkiksi Ding-klaanissa naimisissa olevien naisten mahdollisuus hallinnoida maata ja oikeus päätöksentekoon on vahva. Vaikka suurin osa päätöksistä on konsultoitu etukäteen aviomiehen kanssa, naiset ovat pääsääntöisesti päätöksentekijöitä asioista, kuten mihin ja mitä kasvatetaan, kuinka paljon hyötykasveja istutetaan ja mikä osuus sadosta laitetaan myyntiin. Naiset ovat lisäksi vastuussa maataloustuotteiden jälleenmyynnistä paikallistoreilla. Naisilla on oikeus pitää saadut rahat, tosin aviomiehellä on pyytäessään oikeus osuuteensa. Naiset eivät hallinnoi pelkästään ruoan jälleenmyynnistä saatuja rahoja, vaan myös muiden tuotteiden kuten kuminmyynti sekä työn tekemisestä ansaittujen rahojen hallinnointi kuuluu naisille. Yhden kyläpäällikön mukaan päätökset, kuinka rahoja käytetään, tehdään yhdessä avioparien toimesta.

“Vaimoni on aarteeni ja hän varoittaa minua tuhlaamasta rahoja.” (Namubiru-Mwaura, E. L. ym. 2012, 48.)

3 KONFLIKTIN MERKITYS NAISTEN ASEMAAN JA ROOLEIHIN

Tietoisuus on lisääntynyt sukupuolien eroista sodan ja konfliktin jälkeisenä aikana, mutta on väärin tehdä sukupuoliin perustuvaa kahtiajakoa. Naiset ja miehet jakavat konfliktissa samat kokemukset ja ovat läheisessä kosketuksessa toisiinsa perheidensä ja yhteisöidensä kautta. Tarkasteltaessa naisten asemaa ja toimintaa aseellisissa konflikteissa, voidaan löytää neljä teemaa:

Naiset kokevat konfliktin eri tavalla kuin miehet. Naiset kokevat omat tarpeensa yhteenpuntuineena puolisoihinsa ja muihin perheenjäseniinsä.

Naiset ovat miesten lailla aseellisen konfliktin osapuolina ja uhreina. Naiset kuuluvat aseellisiin joukkoihin sekä taistelijoina että toimintaa tukevissa tehtävissä. Naiset osallistuvat kyseisiin tehtäviin joko vapaaehtoisesti tai pakotettuina. Naiset voivat tukea taistelevia joukkoja monilla eri tavoilla. He voivat soluttautua vastapuolelle välittääkseen tietoja, kätkeäkseen tai salakuljettaakseen aseita sekä huoltaa ja hoivata varsinaisia taistelijoita. Tästä huolimatta naiset ovat myös rauhan aktivisteja, työskentelevät yleisen terveydenhuollon parissa ja pyrkivät rakentamaan kestävästä rauhaa.

Naisiin kohdistuu eri puolilla maailmaa olevissa konflikteissa samanlaisia tapahtumia. Eri maiden taustat sekä taloudellisten, poliittisten ja sosiaalisten tekijöiden vuoksi konfliktin vaikutuksia pitää tutkia erilaisina ennen kuin tekee johtopäätöksiä tai yleistyksiä.

Naisiin kohdistuva tarkastelu ja gender-analysoinnin tekeminen aiheuttavat usein epätietoisuutta asioiden keskinäisestä suhteesta, ja se johtaa helposti harhaan tutkittaessa naisiin kohdistuvia vaikutuksia.

(UN 2002, 13–14.)

3.1 Naisten eri roolit Liberian toisessa sisällissodassa

Bouta ja Frerks (2002) mukaan naiset ottavat konflikteissa monenlaisia eri rooleja, jotka voidaan jakaa seitsemään eri ryhmään. Nämä naisten ottamat roolit voidaan havaita liberialaisten naisten toiminnassa Liberian toisen sisällissodan aikana:

a) Naiset (seksuaalisen) hyväksikäytön uhreina. Naiset pysyivät miehiä useammin aseettomina ja suojaamattomina samaan aikaan, kun aseiden määrä kasvoi sekä perinteiset moraali-, yhteisö- ja institutionaaliset turvallisuustakuut olivat hajonneet. Tämän vuoksi naiset olivat erityisen alttiita kaikenlaisille loukkauksille. Naisilla on yleensä suurempi vastuu lapsista ja ikään-tyneistä sukulaisista kuin miehillä, joten heillä ei ollut mahdollisuutta paeta taisteluita ja mielivaltaista väkivaltaa. Pakkosiirrot asettivat naiset väkivallan kohteiksi heidän fyysisen koskemattomuuden ja turvallisuuden osalta. Esimerkiksi sukupuoleen perustuvan erottelun puute pakolaisleireillä, joka johtui epätarkoituksenmukaisista saniteettitiloista, edisti naisten riskialttiutta väkivallalle.

”Me naiset kärsimme eniten sodassa. Olemme täysin voimattomia. Olemme voimattomia, koska miehillä on aseet. Ja vain siksi että heillä on aseet, eikä siksi että he ovat miehiä. Aseet antavat heille vallan. Tämä on syy, miksi he voivat raiskata ja ahdistella naisia.” (Specht 2006, 49.)

b) Naiset taistelijoina. Ennen konfliktin alkua naisten motiivit toimia taistelijoina olivat täysin erilaiset kuin miesten. Syitä saattoivat olla pakotettu rekrytointi, sodan päämäärien kanssa olevat samanlaiset tavoitteet, isänmaallisuus, uskonnollisuus, ideologia, taloudellinen välttämättömyys sekä poliittinen että sosio-taloudelliset motiivit. Toisaalta naisten aktiivinen osallistuminen taisteluihin konfliktien aikana oli usein heidän vapaasta tahdosta tehty oma päätös.

Konfliktien jälkeen entisillä taistelijoilla on säännöllisesti vaikeuksia integroitua takaisin yhteiskuntaan.

”Olin harjoitellut viikon. He pahoinpitelivät minua joka päivä. He sanoivat sen kovettavan minua, niin että olisin valmis mennäkseni etulinjaan.” (Specht 2006, 21.)

”Kun olin kaksitoista vuotias, GOL saapui kouluuni, tappio opettajan ja pakotti lapset mukaan taisteluun. Minulla oli viikon harjoittelujakso, jonka jälkeen jouduin etulinjaan. Pelkäsin taistelua, mutta minulla ei ollut vaihtoehtoja. Minä jopa kerroin heille, etten halua taistella mutta he löivät minua ja uhkasivat tappaa minut ellen taistelisi.” Specht 2006, 28.)

c) Naiset työskentelemässä rauhan hyväksi paikallistason sektoreille sijoittuvissa kansalaisjärjestöissä (Non-Governmental Organization, NGO). Konflikti tarjosi naisille mahdollisuuksia tulla riippumattomiksi yhteisöstä sekä mahdollisuuden perustaa menestyviä naisliikkeitä. Se antoi naisille mahdollisuuden päästä yleisön eteen ja politiikkaan, mihin heillä ei perinteisesti ollut pääsymahdollisuutta tai se oli ollut rajoitettua. Heille tuli ainutlaatuinen tilaisuus työskennellä yhteiskunnan kaikilla tasoilla, erityisesti kansalaisjärjestöissä, joita ei ollut olemassa ennen konfliktia.

d) Naiset työskentelemässä virallisessa konfliktin ratkaisua edistävässä organisaatiossa. Yleisesti puhuen monet naiset ovat konfliktitilanteissa sitoutuneet "epäviralliseen" rauhan aktivismiin, mutta vain harvat ovat onnistuneet pääsemään osapuoleksi virallisen rauhansopimusprosessiin, joka kattaa koko neuvotteluprosessin alkaen konfliktin keskeltä, ja jatkuen eri vaiheiden läpi siirryttäessä rauhaan. Naiset ovat yleensä jätetty pois virallisista rauhanneuvotteluista sekä virallisesta yhteiskunnan jälleenrakentamisesta. Vain rajallinen määrä naisia maailmassa on onnistunut osallistumaan rauhanneuvotteluihin ja rauhansopimuksen allekirjoittamiseen.

e) Naiset selviytyjinä. Naiset käyttivät lukuisia selviytymiskeinoja selviytyäkseen kriisitilanteissa. He toimivat järjestelmällisesti ja tietoisina tehtävistään, jopa kaikkein äärimmäisissä olosuhteissa, käsitellessään sosiaalisia kokemuksia ja kehittäessään tapoja selviytyä elämästä. Naisten vaihtoehdot olivat joko mukautua muuttuvan ympäristön kanssa tai muuttaa pois paikalliseksi.

f) Naiset perheiden tai kotitalouksien hallitsijoina. Konflikti muutti täysin naisten asemaa heidän perheissään, yhteisössä ja ympäröivässä ympäristössä. Konfliktit pakottavat säännöllisesti naisia ryhtymään kotitalouksien hallitsijoiksi ja elättäjiksi. Heidän oli otettava vastuulleen toimeentulon ansaitseminen, maatilojen hoitaminen ja kaupankäynti. Lisäksi heidän oli oltava aktiivisia kodin ulkopuolella – toimissa, jotka miehet olivat hoitaneet perinteisesti. Erityistä huomiota on kiinnitettävä kriisistä johtuviin naisjohtoihin kotitalouksiin sekä leskiin, sillä he ovat todennäköisesti köyhempiä, joutuessaan hoitamaan kaikki kotitaloustyöt yksin.

g) Naiset palkkatyössä. Konfliktitilanteissa, naiset olivat usein ainoita jäljellä olevia elättäjiä, koska heidän miehensä ja poikansa olivat joko mukana taistelussa, heidät oli tapettu, sijoitettu muualle tai he olivat haavoittuneet.

(Bouta & Frerks 2002, 29–39.)

3.2 Naisten yhteiskunnallinen asema ja vaikuttamismahdollisuudet Liberiassa

Kuten koko Liberian väestö, naiset olivat jakautuneet kahteen kategoriaan ennen sisällissotaa: syntyperäisiin ja Amerikan siirtolaisiin. Heidän sijoittumisensa voidaan sanoa olevan suoraan verrannollinen talouden rakenteisiin. Maatalous ja torikauppa kuuluivat syntyperäisille, kun taas siirtolaisnaiset olivat palkkatöissä, kuten opettajina ja sairaanhoitajina. Naiset olivat jakautuneet myös asuinpaikkojensa mukaisesti maaseutuun ja kaupunkeihin, pitkälti kategorioidensa mukaisesti. Syntyperäiset naiset kantoivat yleensä Liberian kulttuuriperintöä ja saivat siitä mielihyvää sekä kohottivat itsetuntoaan kulttuurin heille tuomista rooleista. Siirtolaisnaiset näkivät itsensä länsimaisen sivistyksen säilyttäjinä. He ottivat usein tehtäväkseen muuntaa syntyperäistä väestöä sivistyneeksi.

Syntyperäisiä naisia oli kaksi luokkaa: maanviljelijät ja pientuottajat. Syntyperäiset naisviljelijät asuivat maaseudulla ja pientuottajat kaupunkien lähialueilla. Myös siirtolaisnaiset jakautuivat kahteen luokkaan: eliitteihin ja kaupungistuneisiin. Ammatillinen luokka sivistyneiden keskuudessa on aina ollut enemmän koulutettu ja näin heillä on ollut enemmän mahdollisuuksia osallistua politiikkaan ja yhteiskunnan kehitykseen. Useimmat alemman koulutusasteen sivistyneet naiset olivat perheenemäntiä. Tärkeiden valtion virkamiesten vaimot hyötyivät aviomiestensä statuksesta omasta koulutustasosta riippumatta. (Massaquoi 2007, 35–36.)

Jo ennen ensimmäistä sisällissotaa suhteellisesti merkittävä joukko korkeasti koulutettuja naisia oli lunastanut tärkeitä virkoja valtion hallinnossa. Useimmat näistä naisista olivat siirto-

laisten jälkeläisiä, ja sen vuoksi he eivät kohdanneet esteitä omalla urallaan. Naisten osuus valtionhallinnossa oli parhaimmillaan jopa 25 prosenttia. Vaikka valtion hallinnossa ei ole ollut yhtä paljon naisia kuin miehiä, ei voida väittää, että naiset olisi kokonaan suljettu kansallisesta politiikasta tai muista tärkeistä palveluista. Tosin vain eliittiin kuuluvilla naisilla oli mahdollisuus toimia korkealla tasolla valtion hallinnossa. (Massaquoi 2007, 37–38.)

Vaikka naiset olivat eliitissä vähemmistönä, he kykenivät silti nousemaan merkittäviin tehtäviin maan hallinnossa. Esimerkiksi Liberian nykyinen presidentti, Ellen Johnson Sirleaf, oli vuonna 1979 ensimmäinen nainen maailmassa, joka nimitettiin itsenäisen valtion valtionvarainministeriksi (UNIFEM 2003, 6.).

Kuitenkaan liberialaisten naisten luokittelu ei ollut niin yksiselitteinen ennen sisällissotaa. Resurssit, joita syntyperäiset naiset käyttivät elättääkseen perheitään, oli yksinomaan naisten hallinnassa. Erityisesti monilla pientuottajilla oli enemmän valtaa hallita kotitaloutta kuin useimmilla sivistyneillä naisilla. He näyttävät olleen kaikkein riippumattomin kaikista liberialaisten naisten luokista. He saattoivat olla jopa yhteiskunnallisesti tärkeämpiä ollessaan perheidensä ainoita elättäjiä ja osoittaessaan avoimesti runsaskätisyyttä sukulaisilleen. Monet naiskauppiat solmivat voimakkaita liittoutumia sivistyneiden miesten kanssa, kuten valtion virkamiehet ja ulkomaalaiset kauppiat, jotka olivat korkeassa ja virallisessa asemassa. Näiden yhteyksien ja suojeluksien avulla, he pystyivät rakentamaan monipuolisia ja hyvin menestyviä yrityksiä. Joissakin tapauksissa he käyttivät vaikutusvaltaa poliittisiin päättäjiin sekä eliittiin. (Massaquoi 2007, 37–39.)

Ennen sisällissotaa naiset olivat aktiivisesti mukana Liberian taloudessa, mutta he olivat selkeä vähemmistö tärkeimmillä aloilla. Naiset muodostivat 53 prosenttia maatalouden työvoimasta ja tuottivat 60 prosenttia kaikista maataloustuotteista. Naiset toimivat aktiivisesti yrittäjinä. 77 prosenttia toimi itsenäisinä ammatinharjoittajina. Naiset eivät päässeet kaikista kannattavimmille aloille, kuten rakennusosalalle, julkisen sektorin työpaikkoihin, torikauppiaksi tai kaivososalalle. Naisten asemaa kuvastaa se, että heillä on miehiin verrattuna yhtä suuri osuus kokonaistyöllisyydestä, mutta suhteessa palkkatyöhön he ovat aliedustettuja vain 24 prosentin osuudella työpaikoista (LISGIS 2011, 66.). Kaivososalalla naisten osuus on erittäin pieni 7,6 prosentin osuudella työvoimasta (USAID 2010, 15.).

3.3 Naisten järjestäytyminen Liberiassa

Liberian naisten järjestäytymiseen vaikuttivat seuraavat tekijät, jotka edesauttoivat sosiaalista liikehdintää ja järjestäytymisen kehittymistä:

- kampanjointi, joka oli jatkuvaa ja organisoitua sekä osoitettu tarkasti tietyille kohderyhmälle
- toimintasuunnitelma
- poliittinen formaatti
- toimintoja joihin voitiin liittää muita yhdistyksiä ja koalitioita, järjestettiin julkisia kokouksia, kulkueita, mielenosoituksia, vetoomuspöytiä, lausuntoja ja esiintymisiä medioissa
- yhtenäinen, määrällisesti runsas ja julkinen edustajisto

Liberialaisten naisten eliittiin on kuulunut aina vahvoja vaikuttajia Yhdysvaltoihin liittyvän historiallisen taustansa sekä löyhän yhteistyön vaikutuksesta. Ensimmäinen järjestäytynyt naisliike, Liberian Women Initiative (LWI), perustettiin 1994. Perustaja Mary Brownell kertoi syynsä perustaa Liberian Women Initiative:

”Tänä aikana päätin, että naiset voisivat ottaa merkitsevemmän roolin osoittaakseen läsnäolonsa ja saadakseen äänensä kuuluville. Kutsuin muutamia naisia yhteen, ja kerroin heille että meidän pitää perustaa painostava ryhmä. Perustimme ryhmän painostaaksemme eri ryhmittymiä lopettamaan meidän lapsien ja aviomiesten tappamisen sekä naisten raiskaamisen ja kaikki tähän liittyvän. Vaikka heillä olikin aseita, voisimme käyttää aloitetta ja puhettamme ja voisimme tehdä tällaisia toimenpiteitä kuten mielenosoitukset kaduilla ja tavata sotapäälliköitä ilmaisemaan miltä meistä tuntui.”

(Sewell 2007, 16.)

Perustaminen oli vastaus ensimmäisen sisällissodan (1989–1996) rauhanprosessin jatkuviin umpikujiin. Se oli dramaattisesti erilainen avunanto naisille. Mary Brownellin mielestä oli käsittämätöntä olla vaiti, kun suurin osa kärsi sotapäälliköiden vitkastellessa Akosombon rauhansopimuksen täytäntöönpanossa. (Massaquoi 2007, 58.) Liberian Women Initiative:n vaikutukset näkyivät ensimmäisen sisällissodan päättyttyä, kun yhdestä sen perustaja jäsenestä, Ruth Perrystä, tuli Liberian valtioneuvoston puheenjohtaja ensimmäisen ja toisen sisällissodan väliseksi ajaksi 1996–1997 (Massaquoi 2007, 67–69.).

Association of Female Lawyers of Liberia (AFELL) perustettiin 1994. Järjestön tarkoituksena oli tarjota oikeusapua naisille ja lapsille. Sen pyrkimyksenä oli edistää uusien lakien hyväksymistä Liberiassa, joilla oli tarkoitus tukea niitä, jotka olivat kärsineet perintöoikeuden puutteesta tai olivat joutuneet seksuaalisen väkivallan uhreiksi. Laki kiinteistöjen hajauttamisen hallitsemisesta sekä puolisoiden perimisoikeuden perustamisesta lakisääteisten ja perinteisin menoin solmittujen avioliittojen jälkeen hyväksyttiin vuonna 2003. Tämä niin sanottu ”perintöoikeus”, jonka tavoitteena oli mahdollistaa tavallisten naisten aviollisiin oikeuksiin, omistusoikeuksiin ja oikeus lapsiin avioeron tai aviomiehen kuoleman tapauksessa. Toinen laki, ”laki raiskauksesta”, hyväksyttiin vuonna 2006, joka estää epäillyn vapauttamisen takuita vastaan. (Fuest 2009, 118)

Mano River Women’s Peace Network (MARWOPNET) perustettiin vuonna 2000 kolmen valtion (Sierra Leone, Liberia, Guinea) naisten toimesta Mano River Union:n pohjalle. Naiset ymmärsivät, ettei Liberiaan saataisi rauhaa ilman, että rauha kattaisi kaikki kolme valtiota (Sierra Leone oli kärsinyt sisällissodasta ja Guinea hallinnut diktaattori). Mano River Women’s Peace Network työskenteli rauhanvälittäjänä saadakseen erimielisyydet päättymään Guinean ja Liberian välillä. He lähettivät valtuuskunnan, jonka tehtävänä oli tavata kaikki valtioiden päämiehet. Mano River Women’s Peace Network julkisti lausunnon, missä se pyysi Economic Community Of West African States:a (ECOWAS) ja Yhdistyneitä Kansakuntia puuttumaan Liberian kriisiin. Mano River Women’s Peace Network:n pyrkimyksiä kommentoitiin Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvostossa laatimalla asiasta päätöslauselma 1408 koskien Liberian tilannetta. (UNIFEM 2003, 6.)

Nämä kolme järjestöä osoittavat liberialaisten naisten potentiaalin järjestäytymiseen sekä kyvyn tuottaa tehokas poliittinen agenda ajamalleen asialle. Useat naiset näkivät järjestöjen olevan poliittinen ääni heidän toimilleen, joka edesauttoi heidän päämääriensä saavuttamisessa. (Massaquoi 2007, 92.)

3.4 Naisten järjestäytyminen Liberian toisen sisällissodan aikana

Heinäkuussa 2002 kaksi luterilaisen kirkon naispresidenttiä, Leymah Gbowee ja Comfort Freeman, järjestivät tapahtuman muiden kirkollisessa toiminnassa mukana olevien naisten kanssa tavoitteenaan löytää ratkaisu pitkittyneeseen sisällissotaan. Tämän kokouksen pohjalta perustettiin Women in Peacebuilding Network (WIPNET) – järjestö, jonka tavoitteena oli

haastaa hallitus ja kapinalliset sekä kannustaa ihmisiä ymmärtämään ja tunnustamaan naisten rooli rauhanrakentamisessa. Kohtaamiensa vääryyksien johdosta nämä naiset kokivat olevansa oikeutettuja osallistumaan konfliktin ratkaisuun. He loivat aiesopimuksen, jonka tavoitteena oli lopettaa väkivalta:

”Aiemmin olimme hiljaa, mutta kuoleman, raiskausten, epäinhimillisen kohtelun ja sairauksien johdosta sekä seuraten miten lapsemme ja perheemme tuhotaan, olemme oppineet sodalta että tulevaisuudessa sanomme EI väkivallalle ja KYLLÄ rauhalle! Me emme anna periksi ennen kuin rauha vallitsee.”

(Ekiyor & Gbowee 2005, WWW-dokumentti.)

Järjestö päätteli, että käyttämällä naisia määrällisenä vahvuutenaan sekä kykyä järjestäytyä yhdeksi kokonaisuudeksi, heillä olisi mahdollisuus pitää puolensa ja osallistua ratkaisevassa roolissa viralliseen rauhan prosessiin sekä päätöksen tekoon. (Massaquoi 2009, 76.)

Women in Peacebuilding Network antoi kampanjalle nimen “Mass Action for Peace”. Pakolaisina olevia naisia rekrytoitiin yhteiskunnan kaikilta tasoilta, paikoista kuten leireiltä, kirkoista, toreilta, kouluista, tavallisista työpaikoista ja kansalaisjärjestöistä. Kampanja valitsi yksinkertaisen ja tehokkaan viestin: *”Me haluamme rauhaa, ei enää sotaa”*. Tästä viestistä tuli pian yleinen mantra ja laulu. Aluksi kukaan ei ottanut kampanjaa vakavasti, mutta siitä huolimatta kampanjan naisista tuli jatkuva osa katukuvaa Liberian pääkaupungissa Monroviassa. Naiset kuljettivat tauluja ja julisteita Monroviassa ja Tototassa joka päivä, satoi tai paistoi. Pikku hiljaa yleinen mielipide alkoi ottaa naisia vakavammin. Protesti levisi nopeasti Monroviaan lähialueille, tuki kasvoi ja naiset oppivat käyttämään tehokkaasti mediaa saadakseen kansainvälistä näkyvyyttä yhteisölleen. He onnistuivat painostamaan presidentti Charles Taylorin tapaamaan heitä. Tapaamisessa he esittivät selkeän ohjelman vaatien välitöntä ja ehdotonta tulitaukoa, vuoropuhelua neuvotteluratkaisuun, ja puolueetonta osapuolta hallituksen joukkojen ja kapinallisten väliin. (Ekiyor & Gbowee 2005, WWW-dokumentti.)

Rauhanneuvotteluiden käynnistyessä kesäkuussa 2003 Accrassa, Ghanassa, järjestö avasi uuden rintaman. Seitsemän naisen valtuuskunta lähti Accraan 26. toukokuuta 2003. Accrassa he saivat liberialaisia pakolaisia liittymään kampanjaan. Women in Peacebuilding Network käytti mediaa erittäin tehokkaasti, samaan aikaan niin Accrassa kuin Liberiassa. Women in Peacebuilding Network rekrytoi uusia jäseniä palvelukseensa Pohjois-Ghanasta, ja pyysi heitä liittymään mukaan mielenosoitukseen Akosombon konferenssikeskukseen rauhanneuvotteluiden

alkaessa. Paikalla tulleet valtionpäämiehet ja muut merkkihenkilöt näkivät naiset istumassa nurmikolla mukanaan julisteita, joissa vaadittiin rauhaa. (Ekiyor & Gbowee 2005, WWW-dokumentti.)

Myös muilla naisryhmillä, kuten Manoriver Women Peace Network (MANWOPNET), oli edustajansa neuvotteluissa. Women in Peacebuilding Network, yhteistyössä muiden naisjärjestöjen kanssa, antoi tiukkasanaisia lausuntoja ilmaisten huolensa siviiliuhreista Liberiassa ja vetoamalla Yhdistyneisiin Kansakuntien turvallisuusneuvostoon lähettämään rauhanturvajoukkoja. Women in Peacebuilding Network tapasi kaikki konfliktin osapuolet sekä rauhan välittäjät. Naisten nähtiin puhuvan "tavallisten liberialaisten" puolesta, joten kaikki osapuolet hyväksyivät naisten delegaation neuvottelupöytään. (Ekiyor & Gbowee 2005, WWW-dokumentti.)

Neuvotteluja käytiin useaan otteeseen Ghanassa. Kun neuvottelut lopulta palasivat Accraan, naiset päättivät turvautua ankarampaan väkivallattomaan strategiaan tavoitteiden saavuttamiseksi. Kun neuvottelut päättyivät umpikujaan, he sulkiivat neuvotteluissa käytetyn rakennuksen sisäänkäynnin, ja estivät rauhanvälittäjien, sotivien osapuolien, ja muiden edustajien poistumisen paikalta. Naiset vaativat, että miehet eivät jätä rakennusta ennen kuin he ottavat prosessin vakavasti ja sitoutuvat ratkaisemaan konfliktin. Uusi lähestymistapa oli tehokas, ja naiset kutsuttiin osallistumaan useisiin kokouksiin etsimään strategioita rauhan palauttamiseksi. Kaksi Women in Peacebuilding Network:n jäsentä edusti naisia poliittisten ja turvallisuusasioidenkomitean kokouksessa, mikä yllätti ja järkytti sotilaita ja virkamiehiä. Osallistuminen rauhanvälityskokouksiin, joissa pyrittiin löytämään vastauksia peruskysymyksiin koskien Liberialan tulevaisuutta, oli yksi suurimmista saavutuksista Mass Action for Peace -kampanjassa. Se oli osoitus siitä, että naiset olivat yksi konfliktin osapuoli ja siksi heillä tuli olla rooli rauhanprosessissa. (Ekiyor & Gbowee 2005, WWW-dokumentti.)

Tulitauko solmittiin 17. kesäkuuta 2003, mutta taistelut raivosivat edelleen samalla kun osapuolet työskentelivät pääsystä kattavaan sopimukseen. Rauhanneuvottelut pysähtyivät useita kertoja, ja tuntui kuin liberialaiset olisivat neuvottelevien osapuolten panttivankeina. Women in Peacebuilding Network mobilisoi naiset ja yhdessä he sulkiivat jälleen kerran rauhanneuvottelijoiden käyttämän rakennuksen sisäänkäynnin. Pääneuvottelijat pyysivät naisia poistumaan, mutta nämä kieltäytyivät. Heillä oli mukanaan kylttejä, joissa luki: *"Kansamme tappajat eivät pääse rankaisematta tällä kertaa"*, *"Liberian kansan teurastajat ja murhaajat, lopettakaa!"* ja *"Kuinka monta lasta aiotte murhata?"* Mielenosoitus herätti median kiinnostuksen ja patti-

lanne televisioitiin. Osittain vastauksena saadulle julkisuudelle, neuvottelut käynnistettiin uudelleen. (Ekiyor & Gbowee 2005, WWW-dokumentti.)

11. elokuuta 2003 monien yllätykseksi presidentti Charles Taylor suostui eroamaan. Viikkoa myöhemmin päästiin lopulta kattavaan rauhansopimukseen. 78 päivän myrskyisät rauhanneuvottelut päättyivät, ja liikemies Gyude Bryant valittiin väliaikaiseksi puheenjohtajaksi Liberian hallintoon. (Ekiyor & Gbowee 2005, WWW-dokumentti.)

Järjestäytymisen myötä naiset voimaantuivat sisällissodan aikana. Yhtenä tavoitteena rauhan palauttamisen lisäksi oli naisten oikeuksien parantaminen maa-oikeuteen ja sen käyttöön liittyen sekä maa-oikeuden periytymiseen. Maa-oikeuksiin liittyen naisilla oli vähemmän oikeuksia tapaoikeudessa kuin itse lainsäädännössä. Association of Female Lawyers of Liberia (AFELL), työskenteli naisten etujen eteen saadakseen läpi uuden lain: "Esitys hallitukselle kiinteistöalan muuttamisesta ja puolisoiden perintöoikeuksien perustamisesta niin lakisääteisissä kuin paikallisesti solmituissa avioliitoissa". Lain tarkoituksena on, että kaikilla on sukupuoleen katsomatta yhtäläinen oikeus maahan. (Unruh 2009, 428.)

Uuden lain mukaan aviomiehen kuollessa tämän omaisuus jaetaan siten, että puoliso saa yhden kolmasosan ja yhteiset lapset kaksi kolmasosaa kuolinpesästä. Naisen omistuksessa aiemmin ollut kiinteistö säilyy avioliiton aikana naisella. Lakiin on lisätty rangaistus, mikäli mies yrittää pakkokeinoin lunastaa naisen omaisuuden. Lisäksi perinteiset heimohäät rinnastetaan kirkkohäihin ja siten avioliiton solmiminen lisää kaikkien naisten mahdollisuuksia periä aviomiehensä. (NRC 2011, 10.)

Lain vaikutuksissa ja Association of Female Lawyers of Liberian tekemän levitystyön tuloksissa on suuria poikkeuksia. Uusi laki on aiheuttanut vastustusta pääosin maaseudun miehissä sekä osin myös parlamentissa. Vastustajat halusivat säilyttää vanhan tavan mukaiset järjestelyt ja siksi kuolleen miehen sukulaiset yrittävät usein pakottaa naiset avioitumaan vainajan veljen kanssa. Toiset ovat hyväksyneet uuden tavan toimia ja Association of Female Lawyers of Liberian mukaan muslimialueet ovat avoimempia uudelle laille. (Unruh 2009, 428.)

4 NAISET MUKANA LIBERIAN JÄLLEENRAKENTAMISESSA

"Jotta onnistuttaisiin, DDR⁵:n aloittaminen on perustuttava konkreettiseen ymmärrykseen keitä taistelijat ovat - naisia, miehiä, tyttöjä, poikia. Viimeaikaiset analyysit DDR-prosessin sukupuoleen perustuvista näkökulmasta ovat osoittaneet, että nais-taistelijat ovat usein näkymättömiä ja heidän tarpeensa on huomioitava." (UN 2002, 129.)

4.1 Turvallisuusalan reformi Liberiassa

Security Sector Reform (SSR) – konsepti painottaa puolustuksen, poliisin, tiedustelun ja laillisen uudistuksen integroimista, mutta myös sitoutumista demokratisointiin, ihmisoikeuksien kehittämiseen ja hyvän hallinnon periaatteisiin. (Ylitalo, Penttinen, Henriksson, & Jukarainen 2009, 15–16.)

Turvallisuusalan reformi tai uudistus eli Security Sector Reform (SSR) termi otettiin käyttöön vuonna 1998 kansainvälisessä kehityspaneelissa. Britannian kansainvälisen kehitysosaston johtaja, Clare Short, mainitsi Royal College of Defence Studies:lle pitämässään puheessa ensimmäistä kertaa sanat Security Sector Reform. Asioista, kuten demokraattisen turvallisuusinstituutin rakentaminen ja kokonaisvaltaisen turvallisuusalan kehittäminen, oli ollut puhetta jo aiemmin. Shortin puhe sekä periaatteiden julkaiseminen kehitti Security Sector Reform -käsitteen kansainvälisen rauhan, turvallisuuden ja kehityksen rakentamiselle. (Nyei 2010, 47.)

Turvallisuusalan uudistus (SSR) on olennainen osa kokonaisvaltaista rauhanrakentamista sodan tai konfliktin jälkeen. Siihen liittyvät armeijan ja poliisivoimien uudistus sekä tiedustelupalvelun, vankeinhoitolaitoksen, oikeusjärjestelmän ja maahanmuuttoviranomaisten järjestäytymiset, joiden tavoitteena on edistää kansalaisten sekä valtion rauhaa ja turvallisuutta. (UNDP 2010, 19.)

Turvallisuusalan uudistuksen (SSR) oletetaan usein seuraavan DDR-ohjelmaa, mutta päätös riittävien turvallisuusjoukkojen määrästä ja tyypistä on tehtävä ennen kuin ex-taistelijoita ryhdytään kotiuttamaan DDR-prosessin mukaisesti. Siksi nämä kaksi asiaa on paras pitää yhdessä

---

⁵ Disarmament, Demobilization and Reintegration - Entisten taistelijoiden aseista riisuminen, aseellisesta organisaatiosta irrottaminen ja yhteiskuntaan jälleensopeuttaminen

osana kriisin jälkeistä kokonaisvaltaista turvallisuuden ja oikeuden kehittämisohjelmaa. (OECD 2007, 105–106.)

Turvallisuusalan uudistus (SSR) edellyttää periaatteita, suunnitelmia, ohjelmia ja toimia, joilla maan hallitus sitoutuu parantamaan tarjoamaansa turvallisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Yleistavoitteena tällaiselle uudistukselle on tarjota tehokasta ja laillista julkista palvelua, joka on avointa, siviiliviranomaisten johtamaa sekä vastaa kansalaisten tarpeisiin. (Hughes 2011, 29.)

Pääteemana sukupuolten tasa-arvoa painottavassa turvallisuusalan uudistuksessa on sisällyttää naiset osaksi uudistusprosessia. Konfliktin jälkeisissä tilanteissa tämä merkitsee naisten osuuden merkittävää kasvua niin poliisin kuin armeijan rakenteissa, sekä varmistumista naisten huomioon ottamisessa osaksi DDR-ohjelmaa. (Clarke 2008, 58.)

Liberiäläisten naisten vaikutus turvallisuusalaa ilmentyi tasa-arvon kautta. Poliisivoimiin sekä armeijaan pyrittiin lisäämään enemmän naisia sekä varmistumaan siitä, että naiset otettiin paremmin huomioon DDR-prosessissa. Muita vaikutuksia ovat olleet gender-asiantuntijoiden nostaminen virallisiin komiteoihin ja prosesseihin sekä siviilivalvonnan lisääminen sotilasmenoihin sisältäen muun muassa sukupuoleen perustuvan budjetoinnin. (Clarke 2008, 58.)

Rauhan puolesta puhuvilla naisilla oli paremmat mahdollisuudet vaikuttaa kapinallisiin kuin miehillä.

”Käytimme hyväksi ihmismäistä lähestymistapaa. Esimerkiksi muutamat kapinallisjohtajat olivat saman kirkon jäseniä kuin jotkut naisista. Jotkut heistä olivat myös naisten entisiä oppilaita. Joten, käytimme ihmismäistä lähestymistapaa päästäksemme heidän luokseen ja puhuaksemme heille kuten omille pojillemme. Se oli erittäin tehokasta.”

(Bowman 2005, WWW-dokumentti.)

Elokuun 18. päivänä 2003 Accrassa kirjoitettu kokonaisvaltainen rauhansopimus piti sisällään sotilasleirien lopettamisen, aseistariisun, taistelijoiden kuntoutuksen sekä sopeuttamisen takaisin yhteiskuntaan. Lisäksi tuli laittaa kuntoon turvallisuusalan uudistus (SSR), ihmisoi-

keuskysymykset sekä niihin liittyvät rikkomukset perustamalla totuus- ja sovintokomissio (Truth and Reconciliation Commission, TRC⁶). (Jaye 2009, 1.)

”Turvallisuuslalla itsessään on paljon sidosryhmiä, ja yksi sidosryhmä. . . on jätetty ulkopuolelle, ja vielä jätetään pois voimallisesti, on naiset. Ja mielestäni meidän on osallistuttava enemmän. Heidän tulisi saada enemmän aloitteita turvallisuuteen liittyen. Heidän pitäisi nähdä kuinka me määrittelemme turvallisuuden, eikä vain nähdä turvallisuuden liittyvät maan ulkoisiin uhkiin, kuten valtionturvallisuus, mutta myös inhimillinen turvallisuus. Joten meidän mielestämme siellä tarvitaan meitä osallistumaan paremmin niin, että me kaikki, jos meillä on rauha, kaikki sidosryhmät voivat osallistua, sillä silloin meillä on kestävä rauha ja kehitys. Se on minun mielipiteeni.”
(Campbell-Nelson 2008, 16.)

4.2 DDR-prosessin vaikutus naisiin Liberiassa

Disarmament, Demobilization, Reintegration johdetulla DDR⁷-lyhenteellä tarkoitetaan entisten taistelijoiden aseista riisumista, aseellisesta organisaatiosta irrottamista ja yhteiskuntaan jälleensopeuttamista. DDR-prosessissa yhdistyvät poliittiset, sotilaalliset, sosio-ekonomiset, humanitaariset sekä turvallisuustoimet, ja sen tarkoituksena on edistää yhteiskunnan vakauttamista ja paluuta normaalitilaan konfliktin päätyttyä. (Suomen YK-liitto. WWW-dokumentti.)

DDR-ohjelma sai alkunsa kokonaisvaltaisesta rauhansopimuksesta (Comprehensive Peace Agreement, CPA⁸), joka allekirjoitettiin elokuun 18. päivänä 2003 (CPA, 2003). Yhdistyneet kansakunnat laati 19. syyskuuta 2003 päätöslauselman, joka antoi tehtävän alueelle perustettaville rauhanturvajoukoille DDR-ohjelman toimeenpanemisesta yhdessä liberialaisten kanssa (Ansorge & Antwi-Ansorge 2011, 271.). DDR-ohjelma aloitettiin Liberiassa 7. joulukuuta 2003 (UN 2010, 17.).

---

⁶ <http://trcofliberia.org/>

⁷ Ks. Liite 2

⁸ http://www.iss.co.za/Af/RegOrg/unity_to_union/pdfs/ecowas/liberiapeace.pdf

DDR-ohjelman tarkoituksena oli helpottaa ja tukea Accran rauhansopimukseen sisältyviä rauhan- ja kansallisen sovittelun aloitteita sosiaalisten ja poliittisten jännitteiden liennyttämiseksi. Sovittelun onnistumisen varmistamiseksi tuli toteuttaa demobilisaatio ja sotilaiden sosiaalinen ja taloudellinen uudelleenintegrointi kansallisella ja paikallisella tasolla sekä tärkeimpien julkisten ministeriöiden ja muiden instituutioiden uudelleenluominen ja toiminnan käynnistäminen. (EC 2004.)

Taistelijoiden saaminen DDR-ohjelmaan oli keskeinen tekijä, jolla varmistettaisiin vakaa turvallinen ympäristö sodan jälkeisessä rauhan rakentamisessa. DDR-ohjelman onnistunut täytäntöönpano ja ohjelman jokaisen osan tehokas toiminta tarjoaisi suotuisan ympäristön rauhanrakentamiselle. Tärkeintä DDR-ohjelmassa ei ollut vain aseiden kerääminen tai ex-taistelijoiden sopeuttaminen normaaliin elämään, vaan pikemminkin heidän muuttaminen lainkuuliaisiksi kansalaisiksi. Siksi ohjelman tehtävänä oli valmistella niitä ihmisiä, jotka olisivat kykeneviä ja kykenisivät ansaitsemaan elantonsa odotetusti yhteiskunnan jäseninä. (Forsther 2011, 12.)

Saadakseen naisia mukaan DDR-ohjelmaan, tarvittiin parempaa tiedon jakamista ohjelmasta. Usein oli vaikea tavoittaa kaikkia naistaistelijoita sekä levittää tietoa DDR-ohjelman eduista. Tehostetulla tiedon levittämisellä kyettiin osaltaan edistämään naistaistelijoiden rekisteröitymistä ohjelmaan. Tiedot siitä, mihin he olisivat oikeutettuja, miten heitä suojattaisiin ja erotettaisiin miespuolisista henkilöistä DDR-ohjelmassa, ja mitä palveluita annettaisiin, kuten lastenhoidon opetus, saattoi hyvinkin lisätä hakeutuneiden naisten määrää. Paikallisten naisjärjestöjen osallistuminen ohjelmaan julkaisemalla tiedotuksia osoittautui varsin hyödylliseksi. (Bouta 2005, 16.)

“Miksi päätin lähteä mukaan? En tiedä... Koska ihmiset kertoivat meille, että se on hyvä asia ja kaksi, jos jotain tapahtuu yhteisössä, ihmiset sanoivat, ooh... ex-taistelija täällä. Silloin jos jotain voi sanoa on että minut on riisuttu aseista. Koska voit näyttää heille sinun ID-korttia. Kuulin DDR⁹:stä radiosta ja äidiltäni. He kertoivat, että se on hyvä asia osallistua. Siksi minä osallistuin.”
(Specht 2006, 84.)

---

⁹ Disarmament, Demobilization, Rehabilitation and Reintegration

”Naiset oli erotettu miehistä, ja lapset oli erotettu muista. Lapsilla oli oma alue, missä pojat ja tytöt oli eroteltu, ja miehillä oli oma alue erillään naisista.”

”Tytöillä oli oma paikka, miehillä oli oma paikka ja lapsilla oli oma paikka. Se on hyvä paikka, ja olin onnellinen ja menin.” (Specht 2006, 95.)

Monet naiset tunnustivat rahan olleen tärkein tekijä prosessiin osallistumisessa. Useimmille naisille kehittyi hyvin läheisiä ystävyssuhteita muiden naisten kanssa taistelevassa yksikössä, mikä johtui osittain heidän yhteisistä kokemuksista sodasta. Rauhansopimuksen ja tulitauon tultua voimaan nämä ystävyssuhteet yleensä jatkuivat, ja DDR-ohjelma oli suosittu aihe keskusteluissa. Tällaiset keskustelut tai ryhmäpaine muilta entisiltä taistelijoilta sekä esimiesten käsky vaikuttivat osallistumiseen. Usein naisia motivoi kaikkien näiden yhdistelmä. (Specht 2006, 83–84.)

”Kaikki osallistuvat, koska me käskimme heitä. Ei rahan takia vaikka sata-viisikymmentä dollaria ja sataviisikymmentä dollaria on rahaa, mutta koska se ei riitä koko elämäksi. Eli ihmiset osallistuvat prosessiin koska he tottelevat kenraaleitaan. Se on syy miksi se osallistuvat. Syy miksi ihmiset osallistuvat DDRR-prosessiin on se, että he tottelevat kenraaleitaan. Me käskimme alaisiamme osallistumaan, koska emme halunneet kertoa DDRR-henkilöstölle että tässä on ase ilmaiseksi kun kerran aseita vielä löytyy. Me joudumme vielä ongelmiin. DD toimi koska se vaikutti ihmisiin, kuten minuun, kun kenraalit menevät metsiin juttelemaan ihmisille puhuen osallistumisesta DRR-prosessiin. Me tiesimme ketkä olivat taistelijoita ja missä he olivat. Me voimme tuoda heidät. Me teimme sen, koska halusimme rauhaa.” (Specht 2006, 83.)

Joissakin tapauksissa pelkästään laittamalla naisten nimet listalle oli riittävä motivointikeino saada heidät rekisteröitymään DDR-ohjelmaan.

”Osallistuin DD-prosessiin koska minun entinen komentajani, joka myös on Monroviassa, laittoi minut listalle.” (Specht 2006, 83.)

Naiset olivat erottamaton osa taistelevia joukkoja, mutta myös vaimoja ja tukijoita. DDR-prosessin epäonnistuminen tavoittaa heidät kaikki saattoi rauhanprosessin vaaraan. Tavoittamattomuus oli valitettavaa myös yhteiskunnallisista näkökulmista. Naisten itse suorittama demobilisointi oli ongelma, sillä se pois sulki nämä naiset osallistumasta viralliseen DDR-

ohjelmaan. Näin naiset eivät saaneet sopeuttamisapua, mikä vähensi heidän mahdollisuuksia hankkia koulutusta ja työpaikkoja. He jäivät pois myös DDR-ohjelman tuomista muista palveluista, kuten psykososiaalisesta neuvonnasta, lastenhoitokoulutuksesta sekä yleisten elämän taitojen opettelemisesta.

Joillekin naisille syy olla osallistumatta DDR-ohjelmaan oli luottamuspuula. Naiset pelkäsivät menneisyyttään sekä niiden seurauksista mahdollisesti saatavaa syytetä sotarikoksista. Muita syitä olivat menneisyydestä johtuva pelko mahdollisesta syrjäytymisestä yhteiskunnasta. Naiset halusivat nopean ratkaisun paetakseen ja unohtaakseen menneen. Lisäksi he eivät halunneet tulla DDR-ohjelman leireille, sillä he halusivat seurata joukkonsa johtajaa. Heidän johtajansa oli usein myös huoltaja, mistä syystä osa naisista ei halunnut osallistua DDR-ohjelmaan. Häpeä kyvyttömyydestä tukea alaisiaan, haluttomuus palata kotiin, teiniäitiys, perheen elätysovelvollisuudet sekä mahdollisuus edes päästä kaukana sijaitseviin DDR-ohjelman leireihin estivät naisia osallistumatta ohjelmaan. (Specht 2006, 87–92.)

“Useimmat ystäväni eivät tiedä että taistelin. Haluan pitää tilanteen sellaisena. Ihmiset eivät pidä ex-sotilaista. Sodan jälkeen muutin asumaan tätini luo, vain hän tietää mutta muille en halua kertoa. Jos he tietävät ja jotain pahaa tapahtuu, minua syytetään siitä.” (Specht 2006, 88–89.)

”En halua mennä DD-prosessin työntekijän luo puhumaan siitä mitä minulle tapahtui, en usko sen olevan minulle hyväksi. Haluan vain unohtaa.” (Specht 2006, 89.)

”Elin hänen (komentajan) kanssa tulitauon jälkeen. Hän otti minut kotiinsa muutamien muun tytön kanssa. En voi unohtaa häntä, sen vuoksi mitä hän teki minulle. Halusin olla hänen luonaan enkä mennä leirille viikoiksi. Sodan jälkeen asuimme tyhjässä rakennuksessa Monroviassa. Minä, joitakin muita tyttöjä ja poikia sekä komentajamme. Hän ei halunnut osallistua DD-prosessiin, joten me muutkaan emme menneet vaan halusimme olla hänen kanssaan” (Specht 2006, 89.)

”He olivat minusta riippuvaisia mutta sodan jälkeen minulla ei ollut enää varaa pitää heistä huolta. Minulla oli tapana rohkaista heitä, varsinkin perheellisiä, palaamaan takaisin perheensä luo. Jos sinulla on mahdollisuus, niin palaa kou-

luun. Jos olet opiskelemassa ammattiin, palaa siihen. Se oli ainoa neuvo jonka annoin heille. Minulla ei ollut antaa rahaa heille. Sanoa että sota on ohi ja tässä on palkkasi. Joten pystyin vain neuvomaan heitä. Ja silloin kun sain rahaa minua auttavilta ihmisiltä, minä jaoin sen heidän kanssaan." (Specht 2006, 84.)

"Jos osallistut DD-prosessiin he ottavat nimesi ja kuvasi ja tallentavat ne tietokoneelle. Jos haluat tulevaisuudessa matkustaa Yhdysvaltoihin tai Eurooppaan he näkevät tietokoneelta että olet ex-kapinallinen eivätkä päästä sinua matkustamaan. Joten en halunnut osallistua DDR:n. Annoin aseeni jollekin toiselle joka osallistui siihen." (Specht 2006, 88.)

Lisäksi oli joukko naisia, joita ei otettu DDR-ohjelmaan. Tällaiset tapaukset olivat usein joukon komentajia sekä miessotilaiden tai komentajien estämiä henkilöitä. Miehet halusivat pitää naiset kotitaloustöissä tai muissa tehtävissä, koska he itse olivat menettäneet valtaa. Yhtenä kriteerinä DDR-ohjelmaan pääsyle oli joko aseiden tai ampumatarvikkeiden, vähintään sadanviidenkymmenen patruunan (UN 2005, 9.), luovuttaminen ilmoittautumisen yhteydessä. Osa naisista ei tämän vuoksi voinut osallistua ohjelmaan, sillä heidän joukkonsa johtaja oli vienyt heidän aseensa. Tämä aiheutti lievää hämmennystä sillä periaatteena oli antaa taisteleviin joukkoihin liittyneiden naisten osallistua prosessiin ilman, että he luovuttavat mitään saapuesaan. (Specht 2006, 92.)

"Tulitauon jälkeen mieheni muutti asumaan Monroviaan. Minä seurasin häntä lapsemme kanssa, niin että pystyin auttamaan häntä ruoanlaitossa ja siivouksessa. Mutta elämä ilman rahaa oli rankkaa. Halusin etsiä sukuani mutta aviomieheni ei halunnut minun tekevän niin. Luulen hänen pelänneen että palaan sukuni luo. Hän ei halunnut myöskään minun osallistuvan DD-prosessiin koska silloin minun olisi pitänyt asua leirillä. Ja minä halusin olla puolisoni kanssa." (Specht 2006, 92.)

"Toiset eivät koskaan osallistuneet DD-prosessiin koska heillä ei ollut asetta sillä osa komentajista vei heidän aseensa aikaisemmin. Heillä ei siis ollut asetta ja he eivät voineet saada henkilötodistusta. Hei eivät myöskään saaneet rahoja, koska eivät koskaan osallistuneet DD:n. Ja koska komentaja otti heidän aseensa ennen DDR-prosessia he eivät voineet osallistua siihen ilman asetta." (Specht 2006, 93.)

Vaikka prosessin tarkoituksena ei ollut ”aseiden takaisinosto”, muutama päivä ohjelmaan saapumisen jälkeen henkilöille maksettiin US\$150 korvaus. Usein miessotilaat ja komentajat vaativat naisilta puolta tuosta summasta, tai muussa tapauksessa he antoivat aseensa jollekin muulle. (Specht 2006, 93.)

"Ensin hän (komentaja) otti aseemme ja vei sen DI:een. Kävi ilmi että hän sai lippumme. Hän ilmoitti meidät listalle. Mutta sitten hän teki kanssani sopimuksen että saisin lippuni vain jos suostuisin antamaan komentajalle 100 USD ensimmäisestä ja 50 USD toisesta maksusta. Minä suostuin ja niin teimme."
(Specht 2006, 93.)

DDR-ohjelma päättyi virallisesti 21. heinäkuuta 2009 101 000 taistelijan otettua osaa siihen (UN 2010, 17.). Naisten osuus osallistuneista oli 24 810 (Knight 2009, 44.).

DDR-prosessin vaikutus naisten voimaantumiseen oli kaksijakoinen. Järjestäytyneet naiset kykenivät edesauttamaan naisten ja miesten aktiivisuutta liittyä DDR-prosessiin, mutta samalla heidän vaikutusmahdollisuutensa pienenevät merkittävästi itse prosessin sisältöön ja siitä saataviin tuloksiin.

4.3 Tasa-arvon näkyminen Liberiassa

Sodan jälkeen sopeuttaminen ja sopeutuminen ovat sosiaalinen ja taloudellinen prosessi avoimella aikataululla, jota tapahtuu paikallistason yhteisöissä. Yleinen kehitys on kansallisella vastuulla, mutta se edellyttää ulkoista apua pitkällä aikavälillä sodan jälkeen. Työttömyyden ollessa korkea, mahdollisuudet pienlainoille sallivat Liberian pienituloisten kotitalouksien perustaa pieniä yrityksiä sekä muita tuottavia hankkeita. Monilla sodasta kärsineillä naisilla, joiden vastuulla oli huolenpito lapsista, oli vähän tai ei lainkaan ammatillisia taitoja. Heille annettiin mahdollisuus olla mukana Liberian valtiovarainministeriön tukemassa mikrorahoituksessa Local Enterprise Assistance Program:ssa (LEAP). Rahoituksen tarkoituksena on auttaa pienituloisia talouksia perustamaan pienyrityksiä tai antaa heille mahdollisuus osallistua muuhun tuottavaan yritystoimintaan. (Sherif 2008, 29.)

Vuonna 2009 Liberian hallitus aloitti muutamia turvallisuusalan ohjelmia, joilla pyrittiin tukemaan 1325 päätöslauselman täytäntöönpanoa. Tämä näkyi tasa-arvon huomioimisena yleis-

sissä turvallisuusalaan vaikuttavissa toiminnoissa, kansallisessa päätöksenteossa sekä lainsäädännössä.

Samana vuonna Liberia julkaisi neljä vuotta kestävänsä tasa-arvoa edistävän kansallisen toimintasuunnitelman (Liberian National Action Plan, LNAP¹⁰). Tavoitteena oli tukea naisia luomalla strategia, jolla pyrittiin priorisoimaan turvallisuusalan koulutusta ja valmiuksien kehittämistä naisten ja tyttöjen suojelemiseksi sekä heidän turvallisuuden parantamiseksi. Toimintasuunnitelma (LNAP) koostuu neljästä pilarista:

- naisten ja lasten suojeleminen seksuaalista ja sukupuoleen perustuvaa väkivaltaa vastaan
- naisten ja lasten suojelun edistäminen
- naisten ihmisoikeuksien edistäminen
- naisten osallistuminen rauhanprosessiin.

(Stubblefield 2010, 2.)

Toimintasuunnitelman toteutumisen seuraamisen helpottamiseksi, siihen liitettiin mitattavat indikaattorit:

- Yhteisöä ja sukupuolten tasa-arvoa edistävien koulutustilaisuuksien määrä
- Naisten osuus koulutustilaisuuksiin osallistuneista
- Koulutustilaisuuksiin osallistuneiden arviointilomakkeiden analysointi
- Poliisien ymmärryksen lisääminen heidän roolinsa merkityksestä yhteisölle, osoittamalla heidän panoksensa naisiin kohdistuneissa väkivaltatapauksissa

(Bastick & de Torres 2010, 6.)

Päätöslauselman 1325 täytäntöönpanon valvomista varten Liberian hallitus perusti komissioita ja työryhmiä. Perustettuja työryhmiä olivat maareformi-, hallinnonuudistus-, ihmisoikeus- ja korruption vastainen komissio sekä lakiuudistuksia valvova ja perustuslain uudistustyöryhmä. (Stubblefield 2010, 2.)

Poliisivoimille kehitettiin uusi menettelytapa ja turvallisuussektori valvomaan kansallista tasa-arvoa. Poliisivoimat laativat poliisikäsikirjan naisten ja lasten seksuaalista väkivaltaa ja hyväksikäyttöä vastaan. (Stubblefield 2010, 2.)

---

¹⁰ http://www.peacewomen.org/assets/file/NationalActionPlans/liberia_nationalactionplanmarch2009.pdf

Parantaakseen naisten mahdollisuuksia työelämän eri sektoreilla, perusti Maailman pankki¹¹ vuonna 2007 asiaan liittyvän toimintasuunnitelman (Gender Action Plan). Suunnitelma tavoitteena on parantaa naisten mahdollisuuksia kasvavilla aloilla, lisäämällä heidän kilpailukykyä sekä mahdollisuuksia luoton saantiin naisten omistamille yrityksille. (United States Institutes of Peace 2007, WWW-dokumentti.)

Naisten osuus poliittisessa toiminnassa on varsin vähäistä huolimatta Ellen Johnson Sirleafin merkittävästä asemasta Liberian presidenttinä sekä pienestä määrästä ministereitä. Liberialaisten naisten osuus on pieni politiikan kaikilla tasoilla. 13,5 prosenttia lainsäätäjistä, 10, 3 prosenttia ministeriön, 8 prosenttia oikeuslaitosten sekä 5,3 prosenttia kansallisten virastojen virkamiehistä on naisia. (Harrison 2013, 10.)

5 POHDINTA

Oppimisella tarkoitetaan käyttäytymisessä havaittavia pysyviä muutoksia, jotka syntyvät pääasiassa ihmisen ja ympäristön vuorovaikutuksesta. Oppiminen voi tapahtua joko tahattomasti tai ympäristön systemaattisella tuella eli opetuksella. (Atjonen & Uusikylä 1999.) Oppiminen on elinikäistä, ja sitä tapahtuu kaikille ihmisille ja kaiken aikaa. Liberialaiset naiset oppivat ennen kaikkea selviytymisestä ja selviytymään kaikkein heikoimmallakin hetkellä, jonka he kokivat Liberian toisen sisällissodan aikana.

Liberian toisen sisällissodan jälkeisen jälleenrakentamisen onnistuminen perustuu ongelmien esiin nostamiseen, niiden perinpohjaiseen selvittämiseen sekä niistä oppimiseen. Itse ongelman juureen päästään kysymällä viisi kertaa miksi. Esimerkkinä Liberian ongelmien syiden selvittäminen voidaan todeta seuraavanlaisella miksi-kysymyssarjalla:

- Miksi naisten asema oli huono? Liberia oli sisällissodassa.
- Miksi sisällissota puhkesi? Kansa ei kokenut saavansa tasa-arvoista kohtelua.
- Miksi kansa ei saanut tasa-arvoista kohtelua? Liberia oli muutamien sukujen hallinnassa.
- Miksi Liberia oli muutamien sukujen hallinnassa? Koska nämä suvut olivat riittävän vauraita sekä heitä oli tuettu asemansa säilyttämisessä.

---

¹¹ Ks. Liite 2

- Miksi nämä suvut olivat vauraita ja heitä tuettiin? Suvut polveutuivat vähemmistönä olevista Amerikan siirtolaisista ja maan luonnonvarojen saamisen turvaamiseksi valtaa pitäviä tuettiin ulkopuolisin tahoin.

Liberian ja liberialaisten ongelmat pohjautuvat sen syntyhistorian alkumetreille, Liberian siirtokunnan ja valtion syntymiseen. Koska alkuperäiset ja Amerikan siirtolaisten jälkeläisen voidaan erotella, on ongelman juuri edelleen olemassa. Ongelman juuri perustuu omistajuuteen ja viime kädessä maan käyttöön ja -omistukseen. Maan arvo säilyy ajan kuluessa toisin kuin kesto- tai kulutushyödykkeiden. Omistajuuden ja omistusoikeuden määrittäminen nyky-Liberiassa on lähes mahdotonta puutteellisesta dokumentoinnista ja korruptiosta johtuen. Omistajuuskiistojen selvittäminen on mahdollista aikaisintaan vuosikymmenten kuluttua, kunhan maa on kyennyt nousemaan oikeasti jaloilleen ja säilyttämään rauhan.

Oppimiskäsitysten sekä kulttuurin ymmärtämiselle ja sen oppimisella voi olla merkittäviä vaikutuksia halutun lopputuloksen saavuttamiseksi. Länsimaiset periaatteet ja toimintatavat soveltuvat huonosti tai eivät lainkaan kehittymättömään tai toisen kulttuuriperimän omaavaan maahan. Esimerkkinä voidaan ottaa tapaus Lofan maakunnasta, missä oli yksi poliisiauto 250 000 asukkaan alueella, ja sen käyttö meni pääosin poliisipäällikön matkustamiseen Lofan maakunnan (9,982 km² eli Uudenmaan maakunnan kokoinen alue) ja Liberian pääkaupungin, Monroviaan, välillä. (Kantor & Persson 2009, 17.) Oliko tämän resurssin kohdentaminen mielekästä? Onko kansainvälinen yhteisö oppinut ymmärtämään paikallisia käytäntöjä, jotka ovat olleet vallalla vuosisatoja. Lisäksi herää kysymys, että olisiko useamman ajoneuvon lahjoittaminen tuonut merkittävää muutosta alueen turvallisuustilanteeseen, vai olisiko paikallisten ihmisten turvallisuus kyetty hoitamaan jollakin muulla tavoin.

”Out of box” – ajattelulla tarkoitetaan luovaa kykyä etsiä ratkaisua perinteistä poikkeavalla tavalla. Liberian tapauksessa ei riitä, että kykenee ”Out of Box”-ajatteluun, sillä tällöin ”laatikko” tai ratkaisumalli on jo olemassa. On mahdotonta varustaa ja kouluttaa kehitysmaan syrjäseudulle samanlaista järjestelmää, esimerkiksi poliisivoimia, kuin mihin me olemme länsimaissa tottuneet. Me emme näe omasta kulttuurista poikkeavia riittävän erilaisia vaihtoehtoja turvallisuuden lisäämiseksi. Sitä vastoin ajatusmaailman on oltava ”No Box”, sillä usein alueella vallalla ollut järjestelmä tai toimintatapa on jo historian saatossa osoittanut toimivuutensa.

Liberia ei opi seisomaan omilla jaloillaan, ennen kuin kansainvälinen yhteisö antaa, tai pakottaa, sen siihen. Niin kauan kun helppoa ulkopuolista rahaa on jaossa, naisten mahdollisuudet ansaita oma vastuullinen paikkansa yhteiskunnassa ei tule onnistumaan. Naisten oppivat selviytymään sekä onnistuvat löytämään paikkansa tästäkin huolimatta, mutta fyysisesti heikompana sukupuolena heillä on valitettava rooli jäädä jalkoihin, kun taistellaan asemasta miesten johtamassa maassa globaalien yritysten tavoitellessa Liberian suuria luonnonvaroja. Liberialaisten naisten järjestäytymisestä sekä omistajuuden vaikutusta voimaantumiseen ei voida vähätellä. Vaikka naisten pääsy resursseihin tai omistusoikeuksiin on marginaalista, voidaan arvioida järjestäytymisen alkaneen sellaisten naisten osalta, joilla on ollut valtaa ja resursseja tehdä päätöksiä.

Naisten mahdollisuus järjestäytymiseen perustuu yleiseen käsitykseen naisten ja lasten kohtelusta, vaikkakin Liberian verinen historia kykenee esittämään toisenlaisen näkökulman asiaan. Tämä mahdollisti naisten mielenosoitukset sekä paikallaolon rauhanneuvotteluissa. Jos kyseessä olisi ollut miesten järjestämä mielenosoitus, valtaapitävät ja kapinalliset olisivat todennäköisesti ratkaisseet tilanteen turvautumalla väkivaltaan. Järjestäytymisen vaikutusten todentamisella ja onnistumisella oli selkeä seuraus oppimiseen sekä voimaantumiseen. Liberialaiset naiset onnistuivat tässä erinomaisesti mielenosoitusten muodossa, joilla oli selkeä vaikutus naisten voimaantumiseen ja sotaa käyvien osapuolten päätöksen tekoon. Naisten ei tulisi tuudittautua saavutuksiinsa. Menestyksekkäitä toimintoja ei saisi lopettaa, kun tavoitteiden ensimmäiset vaiheet on saavutettu. Ihmisillä ja organisaatioilla on taipumus palata vanhaan, ja esimerkiksi työpaikoilla tehtävien organisaatiomuutosten toteutuminen vie lähes vuosikymmenen. Tällöinkin on pidettävä huoli, että koko tuon ajan muutosta ollaan jatkuvasti viemässä eteenpäin. Tätä taustaa vasten pohdittuna naisten pitäisi entistä enemmän kiinnittää huomiota omaan asemaansa sekä sen parantamiseen.

Naisten voimaantumista Liberiassa voidaan tarkastella vaiheittain. Ennen vuonna 1990 alkannutta ensimmäistä sisällissotaa afrikkalaista kulttuurihistorian taustaa vasten tarkasteltuna liberialaiset naiset olivat saavuttaneet merkittävän roolin yhteiskunnassa niin valtionhallinnossa kuin kaupankäynnin aloilla. Sisällissota, joka järjestytti koko yhteiskuntaa sekä rikkoi vallalla olleen järjestyksen, antoi naisille uudenlaisia mahdollisuuksia voimaantua ja parantaa omaa asemaansa ja vaikutusmahdollisuuksia. Järjestäytymisellä mahdollistettiin naisten pääsy kokonaisvaltaisen rauhansopimuksen ratkaisuihin. Sopimuksen allekirjoittamisen ja jälleenrakentamisen alkamisen jälkeen naisten voimaantumisen voidaan katsoa vähentyneen. Naisten vaikutusmahdollisuudet jälleenrakennusten eri osioihin olivat vähäisiä ja siksi esimerkiksi

DDR-prosessiin osallistuvien naisten kokemukset eivät olleet naisten asemaa parantavia. Suivantovaihe antoi naisille uuden suunnan ja tavoitteen voimaantumisen jatkamiselle naisten aseman parantamiseksi. Ellen Johnson Sirleafin valinta Liberian ja Afrikan ensimmäiseksi naispresidentiksi oli kenties merkittävin yksittäinen tapahtuma naisten aseman parantamisen tiellä, ja sen johdosta Liberia on ottanut merkittäviä askelia virallisissa ohjelmissa naisten aseman parantamiseksi.

Liberian sisällissodan ja naisten järjestäytyminen ja voimaantuminen ovat vaikuttaneet merkittävästi kansainvälisen kriisinturvaamisen konsepteihin. Sen vaikutusta lisää tieto siitä, miten erilaiset puolustusliitot, valtiot ja ennen kaikkea yksittäiset sotilaat joutuvat ottamaan huomioon omissa koulutuksissaan. Rauhanturvaaminen tai kriisinhallinta ei ole enää vain sotilaiden ja miesten toimintaa vaan kokonaisvaltaisuus ja sotilas-siviiliyhteistyö ovat kasvavia ilmenemismuotoja kriisinhallinnan saralla. Tästä löytyy esimerkki Suomesta, Kriisinhallintakeskus (The Crisis Management Centre Finland, CMC Finland) muodostaa yhdessä Puolustusvoimien Kansainvälisen Keskuksen (PVKVK) kanssa kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan osaamiskeskuksen (The Finnish Centre of Expertise in Comprehensive Crisis Management).

Yhdysvallat on ensimmäisiä valtiota maailmassa, joka on ottanut oppia muun muassa Liberian tapahtumista, ja perustanut pelkästään naisista koostuvia sotilasryhmiä, Female Engagement Team:jä (FET). Ryhmän tarkoituksensa on luoda kontakteja kriisialueella toimiviin paikallisiin naisiin ja antaa operaation johdolle mahdollisuus kohdata alueen koko väestö 50 prosentin sijaan. Myös muut kriisinhallintaa tekevät valtiot ovat ymmärtäneet mahdollisuuden ja siksi vaihtoehtoisesti kouluttaneet sotilailleen gender-asioita sekä tukeneet operaatiojoukkoja gender-asiantuntijoilla. Suomi on omalla kriisinhallintasarallaan ottanut jälkimmäisen vaihtoehdon käyttöönsä johtuen sekä vähistä resursseista että naisten vähäisestä määrästä kriisinhallintatehtävissä.

Gender-aihealueeseen on selkeästi jatkotutkimuksen tarvetta. Ei ole tarkoituksen mukaista mennä tiedon alkulähteelle, vaan pikemminkin selvittää ja kääntää olemassa olevaa tietoa, jota tämän yksittäisen tapaustutkimuksen perusteella löytyy runsain mitoin. Varsinaisia tutkittavia asioita voisi olla suomalaisten gender-asiantuntijoiden tehtävien, tehtäväkentän ja tulosten selvittäminen, tavallisten kriisinhallintahenkilöstölle annettava koulutus sekä koulutuksen tarve gender-osaamiselle.

LÄHTEET

Airaksinen, K., Pönni A. & Seppo M. 2001: Kepan raporttisarja nro 46/ 2001: Kuka pelkää genderiä? Sukupuoliroolit hankeyhteistyössä. Tallennettu 15.1.2013.

[<http://www.kepa.fi/tiedostot/julkaisut/kuka-pelkaa-genderia.pdf>]

Ansorge, J. T. & Antwi-Ansorge, N. A. 2011. Monopoly of Force, The Nexus of DDR and SSR: Chapter 15 - Monopoly, Legitimacy, Force: DDR–SSR Liberia. Tallennettu 7.1.2013.

[<http://www.ndu.edu/press/lib/pdf/books/monopoly-of-force.pdf>]

Atjonen, P. & Uusikylä, K. 1999. Didaktiikan perusteet. 1. painos. Porvoo: WSOY, 1999. ISBN 951-0-24347-7

Bastick, M. & de Torres, D. 2010. Implementing the Women, Peace and Security Resolutions in Security Sector Reform. Tallennettu 24.1.2013.

[<http://www.dcaf.ch/Publications/Implementing-the-Women-Peace-and-Security-Resolutions-in-Security-Sector-Reform-Tool-13>]

Bouta, T. 2005. Gender and Disarmament, Demobilization and Reintegration – Building Blocks for Dutch Policy. Tallennettu 7.1.2013.

[<http://www.oecd.org/derec/netherlands/35112187.pdf>]

Bouta, T. & Frerks, G. 2002. Women's Roles in Conflict Prevention, Conflict Resolution and Post-Conflict Reconstruction. Tallennettu 13.9.2012.

[http://www.clingendael.nl/publications/2002/20021102_cru_bouta.pdf]

Bowman, M. 2005. International Group Highlights Women's Role in Conflict Resolution. WWW-dokumentti.

[<http://www.payvand.com/news/05/feb/1174.html>]

Campbell-Nelson, K. 2008. Gender Cluster - Liberia is Not Just a Man Thing: Transitional Justice Lessons for Women, Peace and Security. Tallennettu 16.1.2013.

[http://humansecuritygateway.com/documents/ICTJ_LiberiaNotJustManThing_TransitionalJusticeLessons.pdf]

Clarke, Y. 2008. Feminist Africa - Issue 10: Militarism, Conflict and Women's Activism. Security Sector Reform in Africa: A Lost Opportunity to Deconstruct Militarised Masculinities? Tallennettu 24.1.2013.

[http://agi.ac.za/sites/agi.ac.za/files/security_sector_reform_in_africa-_a_lost_opportunity_to_deconstruct_militarised_masculinities-_yaliwe_clarke_0.pdf]

Comprehensive Peace Agreement Between the Government of Liberia and the Liberians United for Reconciliation and Democracy (LURD) and the Movement for Democracy in Liberia (MODEL) and Political Parties. Accra, August 18, 2003. Tallennettu 24.1.2013

Development Alternatives Inc. 2003. Assessment of the Situation of Women and Children Combatants in the Liberian Post-Conflict Period and Recommendations for Successful Integration. Tallennettu 3.1.2013.

[http://pdf.usaid.gov/pdf_docs/PNACY688.pdf]

Ekiyor T. A. & Gbowee L. R. 2005. Women's Peace Activism in West Africa – The WIPNET Experience. WWW-dokumentti. Viitattu 28.12.2012. (sivu on poistettu)

[<http://www.peoplebuildingpeace.org/thestories/article.php?id=80&typ=theme&pid=18>]

Encyclopedia of the Nations. Liberia - Ethnic groups. WWW-dokumentti.

[<http://www.nationsencyclopedia.com/Africa/Liberia-ETHNIC-GROUPS.html>]

European Commission, 2004. Answer given by Mr Nielson on behalf of the Commission. Tallennettu 29.3.2013

[<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2004:78E:0310:0310:EN:PDF>]

Forsther, M. P. 2011. No Work, No Peace: Livelihoods of Ex-Combatants in Monrovia, Liberia. Tallennettu 7.1.2013.

[<http://munin.uit.no/bitstream/handle/10037/3687/thesis.pdf?sequence=2>]

Fuest V. 2009. Liberia's women acting for peace: Collective action in a war-affected country. Movers and Shakers - Social Movements in Africa 2009. Tallennettu 19.11.2012.

[<https://openaccess.leidenuniv.nl/bitstream/handle/1887/18530/ASC-075287668-1735-01.pdf?sequence=2>]

Harrison, L. 2013. Gender Inequality, Human Rights, and Poverty in Liberia: An Assessment and Proposed Path Forwards. Tallennettu 24.1.2013.

[http://agirlandagoal.files.wordpress.com/2012/05/liberia-final-paper_lauren-harrison_vf.pdf]

Hughes, M. 2011. Monopoly of Force – The Nexus of DDR and SSR. Chapter 2. The Relationship Between SSR and DDR: Impediments to Comprehensive Planning in Military Operations. Tallennettu 23.1.2013.

[<http://www.ndu.edu/press/lib/pdf/books/monopoly-of-force.pdf>]

Jallah-Scott, P. 2008. Security Sector Reform and Local Ownership in Liberia. ALC Research Report No. 2, 2008. African Leadership Centre. Tallennettu 8.1.2013.

[<http://www.kcl.ac.uk/aboutkings/worldwide/initiatives/global/alc/publications/ALCReportNo2Jallah-Scott.pdf>]

Jaye, T. 2009. Research Brief, Transitional Justice and DDR: The Case of Liberia, June 2009. Tallennettu 7.1.2013.

[<http://ictj.org/sites/default/files/ICTJ-DDR-Liberia-CaseStudy-2009-English.pdf>]

Kantor, A & Persson, M. 2009. Understanding Vigilantism - Informal Security Providers and Security Sector Reform in Liberia. Tallennettu 8.1.2013.

[<http://folkebernadotteacademy.se/PageFiles/1962/Understanding%20vigilantism%20SSR%20Liberia.pdf?epslanguage=en>]

Knight, W. A. 2009. Linking DDR and SSR in post conflict peace-building in Africa: An overview. Tallennettu 25.9.2012.

[<http://www.academicjournals.org/ajpsir/pdf/pdf2010/January/Knight.pdf>]

Koskinen M. 2009. Omistajuus erilaisten yrittäjien käsityksinä ja tulkintoina. Jyväskylän yliopisto. Tallennettu 16.1.2013.

[<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/19631/9789513934996.pdf?sequence=1>]

Liberia Institute of Statistics and Geo-Information Services (LISGIS) 2011. Report on the Liberia Labour Force Survey 2010. Tallennettu 21.1.2013.

[http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---stat/documents/presentation/wcms_156366.pdf]

Liebling-Kalifani, H., Mwaka, V., Ojiambo-Ochieng, R., Were-Oguttu, J., Kinyanda, E., Kwekwe, D., Howard, L., Danuweli, C. 2011. Women War Survivors of the 1989-2003 Conflict in Liberia: The Impact of Sexual and Gender-Based Violence. *Journal of International Women's Studies* Vol. 12 #1. Tallennettu 17.9.2012.

[http://www.bridgew.edu/soas/jiws/vol12_no1/pdfs/1_Liebling-Kalifani.pdf]

Lonely Planet. Liberia History. WWW-dokumentti. Viitattu 25.9.2012.

[<http://www.lonelyplanet.com/liberia/history>]

Massaquoi, W. N. 2007. Women and Post-Conflict Development: A Case Study on Liberia. Tallennettu 27.8.2012.

[<http://dspace.mit.edu/bitstream/handle/1721.1/42108/226315252.pdf>]

Millennium Development Goals 2010 Report - Ministry of Planning and Economic Affairs, Government of Liberia, United Nations Development Programme

Namubiru-Mwaura, E. L. 2012. Women and Customary Land Tenure in Liberia.ppt. Annual World Bank Conference on Land Policy and Administration, Washington, April 2012. Tallennettu 31.12.2012.

[http://www.landandpoverty.com/agenda/pdfs/ppt/namubiru-mwaura_powerpoint.pdf]

Namubiru-Mwaura, E. L., Knox, A. & Ailey Kaiser Hughes A., 2012. Customary land tenure in Liberia: Findings and implications drawn from 11 case studies. Land Policy and Institutional Support (LPIS) project. Tallennettu 31.12.2012.

[http://usaidlandtenure.net/sites/default/files/USAID_Land_Tenure_Liberia_LPIS_Synthesis_Report.pdf]

NATO, 2009. Integrating UNSCR 1325 and Gender Perspective into the NATO Command Structure - Bi-Strategic Command Directive (BI-SCD) 40-1. Tallennettu 27.9.2012

[http://www.nato.int/issues/women_nato/pdf/2009/Bi-SC%20Directive%2040-1.pdf],

[http://www.nato.int/issues/women_nato/2012/20120808_NU_Bi-SCD_40-11.pdf]

NORDEFECO, 2011. NORDEFECO Course SCHEDULE 2012. Viitattu 28.12.2012.

[<http://www.nordefco.org/sfiles/22/2/file/final-2012.pdf>]

Norwegian Refugee Council 2010. Confusions and Palava: The Logic of Land Encroachment in Lofa County, Liberia. Tallennettu 3.1.2013.

[[http://www.internal-](http://www.internal-displace-ment.org/8025708F004CE90B/%28httpDocuments%29/2FAA0CDCBF612EE1C12577260043B297/$file/NRC+LIBERIA+ICLA+LOFA+REPORT+FINAL.pdf)

[displace-](http://www.internal-displace-ment.org/8025708F004CE90B/%28httpDocuments%29/2FAA0CDCBF612EE1C12577260043B297/$file/NRC+LIBERIA+ICLA+LOFA+REPORT+FINAL.pdf)

[ment.org/8025708F004CE90B/%28httpDocuments%29/2FAA0CDCBF612EE1C12577260043B297/\\$file/NRC+LIBERIA+ICLA+LOFA+REPORT+FINAL.pdf](http://www.internal-displace-ment.org/8025708F004CE90B/%28httpDocuments%29/2FAA0CDCBF612EE1C12577260043B297/$file/NRC+LIBERIA+ICLA+LOFA+REPORT+FINAL.pdf)]

Norwegian Refugee Council 2011. Searching for soap trees: Norwegian Refugee Council's land dispute resolution process in Liberia. Tallennettu 3.1.2013.

[http://www.nrc.no/arch/_img/9546544.pdf]

Nyei, I. A. 2010. Post-war Security Sector Reform in Liberia: Development and Challenges. Tallennettu 30.3.2013.

[<http://www.isn.ethz.ch/isn/Digital-Library/Publications/Detail/?ots591=0c54e3b3-1e9c-be1e-2c24-a6a8c7060233&lng=en&id=116020>]

OECD 2007. The OECD DAC Handbook on Security System Reform (SSR) - Supporting Security and Justice. Tallennettu 9.1.2013.

[<http://www.oecd.org/development/incaf/38406485.pdf>]

Paavilainen, R., Kaitainen, K., & Salonen, A. Lapsisotilaita kotiutetaan Liberian konfliktin jäljiltä. WWW-dokumentti.

[<http://global.finland.fi/Public/default.aspx?contentid=40999>]

Peacewomen.org, WWW-dokumentti.

[<http://www.peacewomen.org/pages/about-1325/national-action-plans-naps>]

Rincon, J. M. 2010. DIIS Working Paper 2010:05. Ex-combatants, Returnees, Land and Conflict in Liberia. Tallennettu 2.1.2013.

[http://www.diis.dk/graphics/Publications/WP2010/WP2010-05_ex-combatants_Liberia.pdf]

Rostila, I. 2001: Tavoitelähtöinen sosiaalityö: Voimavarakeskeisen ongelmanratkaisun perusteet

Sewell, E. K. 2007: Critical Half, Bi – Annual Journal of Women for Women International VOLUME 5 - NUMBER 2: Women Building Peace: The Liberian Women's Peace Movement. Tallennettu 30.8.2013.

[http://www.womenforwomen.org/news-women-for-women/assets/files/critical-half/CH_december07_final%20file.pdf]

Sherif, A. 2008. Conflict Trends Issue 3: Reintegration of Female War-affected and Ex-combatants in Liberia. Tallennettu 26.9.2012.

[<http://www.isn.ethz.ch/isn/Digital-Library/Publications/Detail/?ots591=0c54e3b3-1e9c-be1e-2c24-a6a8c7060233&lng=en&id=101776>]

Siitonen, J. 1999. Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua. Tallennettu 16.1.2013.

[<http://herkules.oulu.fi/isbn951425340X/isbn951425340X.pdf>]

Specht, I. 2006. Red shoes: experiences of girl-combatants in Liberia. Tallennettu 9.1.2013.

[http://www.humansecuritygateway.com/documents/ILO_ExperiencesofGirlCombatantsLiberia.pdf]

Stubblefield, R. 2010. medica mondiale Liberia - "Implementation of UN Security Council Resolution 1325 in Liberia". Tallennettu 2.1.2013.

[http://www.gwi-boell.de/downloads/2010_1325_conference_reader_Stubblefield.pdf]

Suomen YK-liitto. WWW-dokumentti

[http://www.ykliitto.fi/sovittelu/teemat/lapsisotilaat_ja_ddr]

SWEDINT, 2012. Centre for Gender in Military Operations. Why a "Centre for Gender" 2012. Tallennettu 3.1.2013.

[http://www.forsvarsmakten.se/upload/Forband/Centra/Forsvarets_internationella_centrum_SWEDINT/Centre%20for%20Gender/Gender%20inledning.pdf]

SWEDINT, 2012. Nordic Centre for Gender in Military Operations. WWW-dokumentti.

[<http://www.forsvarsmakten.se/en/News/Newsarchive/Swedint/23866/Nordic-Centre-for-Gender/>]

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi.

[http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_2.html]

Ulkoasiainministeriö, 2003. Suomi valmistautuu lähettämään upseereita Liberian YK-johtoiseen rauhanturvaoperaatioon. Valtioneuvoston tiedotusyksikkö, Tiedote 319/2003, 4.11.2003. WWW-dokumentti.

[<http://formin.finland.fi/public/default.aspx?contentId=60523&nodeId=15927&contentlan=1&culture=fi-FI>]

Ulkoasianministeriö, 2009. Suomen kokonaisvaltainen kriisinhallintastrategia. Tallennettu 13.11.2009.

[<http://formin.finland.fi/public/default.aspx?nodeId=40158>]

Ulkoasiainministeriö, 2012. ”Naiset rauha ja turvallisuus” - Suomen kansallinen toimintaohjelma 2012–2016. Tallennettu 17.9.2012.

[http://www.kopijyva.fi/ejulkaisut/ulkoasiainministerio/UM_03_2012/]

Ulkoasiainministeriö. Pohjoismainen puolustusalan yhteistyö NORDEFCO. WWW-dokumentti. Viitattu 25.1.2013.

[http://www.defmin.fi/tehtavat_ja_toiminta/puolustuspolitiikka/pohjoismainen_yhteistyo]

UNIFEM 2002. Sota, Rauha ja Naiset. <http://www.suomenunifem.fi> (sivu on poistettu). Tallennettu 13.9.2012.

UNIFEM 2003. Peace Agreements as a Means for Promoting Gender Equality and Ensuring Participation of Women. November 2003. EGM/PEACE/2003/OP.2 10. Tallennettu 31.12.2012.

[<http://www.un.org/womenwatch/daw/egm/peace2003/reports/Finalreport.PDF>]

Unruh, J. 2009. Land Rights in Postwar Liberia: The Volatile Part of the Peace Process. Land Use Policy, 26. Tallennettu 2.1.2013.

[<http://landportal.info/sites/default/files/jlup681.pdf>]

United Nations 2002. Women, Peace and Security. Tallennettu 13.9.2012

[<http://www.un.org/womenwatch/daw/public/eWPS.pdf>]

United Nations 2005. Gender Mainstreaming in Peacekeeping Operations Progress Report. Tallennettu 7.1.2013.

[<http://www.peacekeepingbestpractices.unlb.org/pbps/Library/Gender%20Mainstreaming%20Progress%20report.pdf>]

United Nations Development Programme 2010. Leadership and Change in Post-Conflict States: A Case Study of Liberia. Tallennettu 7.1.2013.

[<http://www.undp.org/content/dam/aplaws/publication/en/publications/capacity-development/leadership-and-change-in-post-conflict-states---lessons-from-liberia/Leadership%20and%20change%20in%20post-conflict-Liberia.pdf/>]

United States Agency for International Development 2010. Liberia — Land Tenure and Property Rights Profile. Tallennettu 21.1.2013.

[http://usaidlandtenure.net/sites/default/files/country-profiles/full-reports/USAID_Land_Tenure_Liberia_Profile.pdf]

United States Department of State 2012. U.S. Relations With Liberia. WWW-dokumentti.

[<http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/6618.htm>]

United States Institutes of Peace 2007. Women's Role in Liberia's Reconstruction. WWW-dokumentti.

[<http://www.usip.org/publications/women-s-role-liberia-s-reconstruction>]

The World Bank 2011. Gender Action Plan: Gender Equality as Smart Economics. WWW-dokumentti. Viitattu 25.1.2013.

[<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTGENDER/0,,contentMDK:21983335~pagePK:210058~piPK:210062~theSitePK:336868,00.html>]

Tietosanakirja oy 1965. Uusi tietosanakirja. Tapaoikeus.

Valenius, J. 2005. Sukupuoliessentialismi ja rauhanoperaatioiden tarkoittamat sukupuolivai-
kutukset. Ulkopolitiikka ja etiikka – tutkimushanke. Tallennettu 25.9.2012.

[<http://users.utu.fi/minjok/pdf/Valenius.pdf>]

Valtioneuvosto 2011. Pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelma 22.6.2011. Tallennettu
19.3.2013.

[<http://valtioneuvosto.fi/hallitus/hallitusohjelma/pdf/fi.pdf>]

Ylitalo, E., Penttinen, E., Henriksson, K. & Jukarainen, P. 2009. Kriisinhallinnan asiantunti-
juus muutoksessa: siviili- ja sotilastehtävien rajapinnat sekä identiteetti. CMC Finland Wor-
king Papers Vol. 3: No. 2/2009. Tallennettu 15.1.2013.

[[http://www.cmcfinland.fi/pelastus/cmc/images.nsf/files/367088CD5DCF62C3C22576EF006342DC/\\$file/Matine2-2009.pdf](http://www.cmcfinland.fi/pelastus/cmc/images.nsf/files/367088CD5DCF62C3C22576EF006342DC/$file/Matine2-2009.pdf)]

LIITELUETTELO

Liite 1	Lyhenteet
Liite 2	Käsitteet ja määritelmät
Liite 3	YK:n päätöslauselma 1325

LYHENTEET

AFELL	Association of Female Lawyers of Liberia
CMC	Crisis Management Centre
CPA	Comprehensive Peace Agreement
DDR	Disarmament, Demobilization and Reintegration
DDRR	Disarmament Demobilization Rehabilitation and Reintegration
DDRRR	Disarmament, Demobilization, Repatriation, Resettlement and Reintegration
EC	European Commission
ECOWAS	Economic Community of West African States
LEAP	Local Enterprise Assistance Program
LPC	The Liberian Peace Council
LURD	The Liberians United for Reconciliation and Democracy
LWI	Liberian Women Initiative
MARWOPNET	Mano River Women's Peace Network
NAP	National Action Plan
NATO	North Atlantic Treaty Organization
NCDDRR	National Commission for Disarmament, Demobilization, Rehabilitation and Reintegration
NGO	Non-Governmental Organization
NORDEFECO	Nordic Defense Cooperation
NPFL	National Patriotic Front of Liberia
OECD	Organization for Economic Co-operation and Development
SSR	Security Sector Reform
SWEDINT	Swedish Armed Forces International Centre
TRC	Truth and Reconciliation Commission
ULIM-K	The United Liberian Movement-Krohoh
UN	United Nations
UNIFEM	United Nations Development Fund for Women
UNMIL	United Nations Mission In Liberia
USAID	United States Agency for International Development

WIPNET

Women in Peacebuilding Network

YK

Yhdistyneet kansakunnat

KÄSITTEET JA MÄÄRITELMÄT

Vuosituhattavoitteet sisältävät 189 Yhdistyneiden Kansakuntien jäsenmaan YK:n yleiskokouksessa vuonna 2000 hyväksymät kahdeksan tavoitetta, jotka tähtäävät köyhyyden puolittamiseen ja parempaan terveyteen, koulutukseen, tasa-arvoon ja ympäristöön vuoteen 2015 mennessä:

1. Äärimmäisen köyhyyden ja nälän poistaminen
2. Peruskoulutusmahdollisuuksien takaaminen kaikille
3. Sukupuolten tasa-arvon edistäminen ja naisten aseman parantaminen
4. Lapsikuolleisuuden vähentäminen
5. Odottavien äitien terveydentilan parantaminen
6. Hiv/aidsin, malarian sekä muiden tautien vastainen taistelu
7. Ympäristön kestävä kehityksen varmistaminen
8. Globaalin kumppanuuden luominen kehitykselle

(UNICEF, WWW-dokumentti)

NORDEFECO. Nordic Defence Cooperation – Pohjoismaainen puolustuspoliittinen yhteistyö. Pohjoismaisella puolustusalan yhteistyöllä tavoitellaan verkottumisen tuottamaa etua puolustuskyvyn kehittämiseksi ja käytölle. Yhteistyön perustaa lujitetaan yhteisillä puolustuspoliittisilla tavoitteilla ja puolustusvoimien käytännön yhteistyöllä. Sotilaallisesti yhteistyön syventämisellä haetaan kustannustehokkuutta, jolla turvataan voimavaroja tärkeimpien operatiivisten suorituskykyjen kansalliselle kehittämiseksi ja käytölle. Lisäksi yhteistyöllä haetaan yhteensopivuutta, joka mahdollistaisi jatkossa Pohjoismaiden puolustusvoimien nykyistä tiiviimmän yhteistoiminnan koulutuksessa, harjoituksissa, puolustusmateriaalihankinnoissa ja kriisinhallintaoperaatioissa. NORDEFECO mielletään laajasti hyvänä esimerkkinä toimivasta alueellisesta yhteistyöstä suorituskykyjen kehittämisen alalla. Sotilaallisen alan yhteistyö toteutuu viidellä osa-alueella; strateginen kehittäminen, suorituskyvyt, henkilöstöhallinto ja koulutusjärjestelmät, harjoitukset ja opetustilaisuudet sekä operaatiot. (UM, WWW-dokumentti)

Tapaoikeus eli tavanomainen oikeus on kirjoitettujen säädösten rinnalla oleva oikeuslähde, joka on syntynyt vallitsevan oikeuskäytännön vakiinnuttua aikojen kuluessa velvoittavaksi säännökseksi. Tapaoikeutta pidetään yleensä oikeudellista ratkaisua tehtäessä yhtä sitovana ja

arvokkaana kuin lainsäädäntövaltaa käyttävän hallinnon säätämiä lakeja. Pitkäaikaisen tavan noudattamatta jättämisen katsotaan myös horjuttavan oikeusvarmuutta. Tapaoikeus on toissijainen oikeuslähde, jota käytetään kirjoitetun säädöksen puuttuessa. Uusi laki kumoaa sen kanssa ristiriidassa olevan tapaoikeuden, mutta tapaoikeus voi myös olla syynä kirjoitetun lain muuttamiseen. (Tietosanakirja oy, 1965)

Maailmanpankin gender-toimintasuunnitelma käynnistettiin vuonna 2007. Sen tavoitteena on parantaa naisten taloudellisia mahdollisuuksia. Nelivuotissuunnitelman tavoitteena on parantaa sukupuolista tasa-arvoa älykkäässä taloussuunnittelussa, parantaa naisten mahdollisuuksia työllistymiseen, maan omistajuuteen, rahoituspalveluun maatalouden tuotantoon sekä infrastruktuuriin. (The World Bank 2011, WWW-dokumentti)

DDR-prosessi, jonka tarkoituksena on suunnitella kotiuttamis- ja sopeuttamisohjelmia, on tärkeää huomata, että tavoitteena ei ole vain DDR vaan DDRRRRD:

- Disarmament, aseidenriisunta – aseiden pois ottaminen
- Demobilization, demobilisointi - taistelijoiden määrän vähentäminen
- Reinsertion tai Reunification, palauttaminen tai yhdistäminen - entisten taistelijoiden kuljettaminen takaisin heidän koteihinsa
- Reconciliation, yhteensovittaminen – ihmisten rohkaiseminen menneisyyden konfliktien anteeksi antamiseen
- Reconstruction, jälleenrakennus - tarvittavan infrastruktuurin uudelleenrakentaminen
- Reintegration, sopeuttaminen – Revittyjen sosiaalisten rakenteiden korjaaminen
- Demilitarization, demilitarisointi - suuntaamalla yhteiskunta ja kulttuuri väkivaltaasta rauhaan.

(Development Alternatives Inc. 2003, 16)

DDR-prosessiin sekä Liberiaan liittyy seuraavia muunnoksia:

- DDR- Disarmament, Demobilization and Reintegration
- DDRR - Disarmament, Demobilization, Rehabilitation and Reintegration
- DDRRR - Disarmament, Demobilization, Repatriation, Reintegration and Resettlement
- NCDDR - National Commission for Disarmament, Demobilization and Reintegration

- NCDDRR - National Commission on Disarmament, Demobilization, Rehabilitation, and Reintegration

YK:N TURVALLISUUSNEUVOSTON PÄÄTÖSLAUSELMA 1325 ”NAISET, RAUHA JA TURVALLISUUS”

Turvallisuusneuvosto,

muistaa päätöslauselmansa 1261 (1999) 25. päivänä elokuuta 1999, 1265 (1999) 17. päivänä syyskuuta 1999, 1296 (2000) 19. päivänä huhtikuuta 2000 ja 1314 (2000) 11. päivänä elokuuta 2000, sekä niihin liittyvät puheenjohtajansa lausunnot, ja muistaa myös puheenjohtajansa lausunnon tiedotusvälineille YK:n naisten oikeuksien ja kansainvälisen rauhan päivänä (kansainvälinen naistenpäivä) 8. päivä maaliskuuta 2000 (SC/6816),

muistaa myös Pekingin julistuksen ja toimintaohjelman (A/52/231) sekä YK:n yleiskokouksen 23. erityisistunnon ”Naiset 2000: sukupuolten tasa-arvo, kehitys ja rauha 2000-luvulla”(A/S-23/10/Rev.1) loppuasiakirjan sitoumukset, erityisesti ne, jotka koskevat naisia ja aseellisia konflikteja,

pitää mielessään YK:n peruskirjan päämäärät ja periaatteet sekä peruskirjan ensisijaisesti turvallisuusneuvostolle antaman vastuun kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämisestä,

ilmaisee huolensa siitä, että siviilit, erityisesti naiset ja lapset, pakolaiset sekä omassa maassaan muuttamaan joutuneet mukaan luettuina, muodostavat suuren enemmistön niistä, joihin aseellisten konfliktien negatiiviset vaikutukset kohdistuvat ja jotka joutuvat kasvavassa määrin taistelijoiden ja aseellisten ryhmien väkivallan kohteeksi, sekä tunnistaa tämän seuraukset kestäväälle rauhalle ja sovinnolle,

vahvistaa uudelleen naisten tärkeän roolin konfliktien ehkäisyssä ja ratkaisemisessa sekä rauhanrakentamisessa, ja painottaa naisten tasa-arvoisen osallistumisen ja täyden sitoutumisen merkitystä kaikissa pyrkimyksissä rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseksi ja edistämiseksi sekä tarvetta lisätä heidän osuuttaan konfliktien ehkäisyä ja ratkaisemista koskevassa päätöksenteossa,

vahvistaa uudelleen myös tarpeen toimeenpanna täysin kansainvälisen humanitaarisen oikeuden ja kansainvälisten ihmisoikeusnormien määräykset, jotka koskevat naisten ja tyttöjen suojelua konfliktien aikana ja niiden jälkeen,

painottaa, että kaikkien osapuolten on varmistettava naisten ja tyttöjen erityistarpeiden huomioonottaminen miinanraivaus- ja miinatietoisuusohjelmien toimeenpanossa,

tunnustaa kiireellisen tarpeen ottaa sukupuolinäkökulma huomioon rauhanturvaoperaatioissa ja tässä yhteydessä huomioida Windhoekin julistus (Windhoek Declaration) ja asiaa koskeva Namibian toimintaohjelma (Namibia Plan of Action on Mainstreaming a Gender Perspective in Multidimensional Peace Support Operations, S/2000/693),

tiedostaa myös, miten tärkeä on suositus, jonka turvallisuusneuvoston puheenjohtaja esitti tiedonannossaan lehdistölle 8. päivä maaliskuuta 2000 rauhanturvahenkilöstölle annettavasta erityiskoulutuksesta naisten ja lasten suojelussa sekä heidän erityistarpeistaan ja ihmisoikeuksistaan konfliktitilanteissa,

tiedostaa, että ymmärrys aseellisten konfliktien vaikutuksista naisiin ja tyttöihin ja institutionaaliset järjestelyt heidän suojelemisensa ja rauhanprosessiin osallistumisen varmistamiseksi voivat merkittäväällä tavalla ylläpitää ja edistää kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta,

muistuttaa tarpeesta koota tietoa aseellisten konfliktien vaikutuksista naisiin ja lapsiin, sekä

1. Kehottaa jäsenvaltioita varmistamaan naisten kasvavan edustuksen kaikilla päätöksentekotasolla kansallisissa, alueellisissa ja kansainvälisissä instituutioissa sekä mekanismeissa konfliktien estämiseksi, hallinnoimiseksi ja ratkaisemiseksi;
2. Kannustaa pääsihteeriä toteuttamaan strategista toimintaohjelmaansa (A/49/587), joka vaatii lisäämään naisten osallistumista konfliktien ratkaisuihin ja rauhanprosesseihin eri päätöksentekotasolla;
3. Kehottaa pääsihteeriä nimittämään enemmän naisia erityisedustajina ja erityislähettiläinä toteuttamaan "hyviä palveluksia" hänen nimissään ja vetoaa tässä asiassa jäsenvaltioihin, jotta ne tarjoaisivat pääsihteerille ehdokkaita säännöllisesti päivitettävään ja keskitettyyn rosteriin;

4. Lisäksi kehottaa pääsihteeriä laajentamaan naisten roolia ja osuutta YK:n kenttäoperaatioissa erityisesti sotilastarkkailijoina, siviilipoliiseina sekä ihmisoikeus- ja humanitaarisen avun henkilöstönä;
5. Ilmaisee tahtonsa sisällyttää sukupuolinäkökulma rauhanturvaoperaatioihin ja kehottaa pääsihteeriä varmistamaan, että kenttätoiminnassa otetaan sukupuolinäkökulma huomioon aina tilanteen mukaan;
6. Pyytää pääsihteeriä toimittamaan jäsenvaltioille naisten suojelua, oikeuksia ja erityisiä tarpeita koskevia koulutusohjeita ja -aineistoa sekä siitä, miten tärkeitä on sisällyttää naisia kaikkeen rauhanturva- ja rauhanrakennustoimintaan, samalla pyytäen jäsenvaltioita sisällyttämään kyseiset teemat sekä HIV/AIDS-tietoisuuskoulutusta kansalliseen sotilas- ja siviilipoliisien valmiuskoulutukseen ja kehottaa lisäksi pääsihteeriä varmistamaan, että rauhanturvaoperaatioiden siviilihenkilöstö saa samanlaista koulutusta;
7. Kehottaa jäsenvaltioita lisäämään vapaaehtoista taloudellista, teknistä ja logistista tukeaan sukupuolen huomioonottavalle koulutukselle, mukaan lukien asiassa toimivien rahastojen ja ohjelmien, kuten UNIFEM:n, UNICEF:n, UNHCR:n ja muiden vastaavien elinten koulutus;
8. Vetoaa kaikkiin osapuoliin, että ne neuvotellessaan ja toimeenpannessaan rauhansopimuksia soveltavat sukupuoliroolinäkökulmaa, mikä tarkoittaa mm.
  - a) naisten ja tyttöjen erityistarpeita kotiinpaluun, uuteen asuinmaahan asettumisen, kuntoutumisen, uudelleensopeutumisen ja konfliktin jälkeisen jälleenrakentamisen yhteydessä;
  - b) toimia, jotka tukevat paikallisia naisten rauhanaloitteita ja perinteisiä prosesseja konfliktien ratkaisemisessa, ja jotka ottavat naiset mukaan kaikkiin rauhansopimusten toimeenpanomekanismeihin;
  - c) toimia, jotka varmistavat naisten ja tyttöjen ihmisoikeuksien suojelun ja kunnioituksen, erityisesti mitä tulee perustuslakiin, vaalitapaan, poliisivoimiin ja oikeuslaitokseen;
9. Vetoaa kaikkiin aseellisten konfliktien osapuoliin, jotta ne täysin kunnioittaisivat kansainvälistä oikeutta, mitä tulee naisten ja tyttöjen oikeuksiin ja heidän suojelemissensa erityisesti siviileinä, ja varsinkin heitä koskevia velvoitteita vuoden 1949 Geneven yleissopimuksessa sekä sen lisäpöytäkirjoissa vuodelta 1977, vuoden 1951 pakolaissopimuksessa ja sen lisäpöytäkirjassa vuodelta 1967, Kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevassa yleissopimuksessa vuodelta 1979 ja sen lisäpöytäkirjassa vuodelta 1999, YK:n lastenoikeuksien yleissopimuksessa vuodelta 1989 ja sen kah-

nessa lisäpöytäkirjassa 25. toukokuuta 2000, sekä pitäen mielessä asiaan liittyvät määräykset kansainvälisen rikostuomioistuimen perussäännössä;

10. Vetoaa kaikkiin aseellisten konfliktien osapuoliin, jotta ne ryhtyisivät erityistoi-
miin naisten ja tyttöjen suojelemiseksi sukupuoleen liittyvältä väkivallalta, erityisesti
raiskausta ja muuta seksuaalista hyväksikäyttöä vastaan sekä kaikkea aseellisten kon-
fliktitilanteiden yhteydessä tapahtuvaa muuta väkivaltaa vastaan;
11. Painottaa kaikkien valtioiden vastuuta lopettaa rankaisemattomuus ja asettaa
syytteeseen kansanmurhasta, rikoksista ihmisyyttä vastaan ja sotarikoksista vastuussa
olevat, mukaan lukien seksuaalinen ja muu väkivalta, joka kohdistuu naisiin ja tyttöi-
hin, ja tässä yhteydessä painottaa tarvetta sulkea nämä rikokset kaikkien mahdollisten
armahdusmääräysten ulkopuolelle;
12. Vetoaa kaikkien aseellisten konfliktien osapuoliin, jotta ne kunnioittaisivat pa-
kolaisleirien ja pakolaisasutusten siviili- ja humanitaarista luonnetta ja ottaisivat huo-
mioon naisten ja tyttöjen erityistarpeet, myös leirien ja asutusten suunnittelussa ja
muistuttaa turvallisuusneuvoston päätöslauselmista 1208 (1998) 19. päivänä marras-
kuuta 1998 ja 1296 (2000) 19. päivänä huhtikuuta 2000;
13. Kannustaa kaikkia aseistariisunnan, kotiuttamisen ja uudelleenintegroinnin
suunnitteluun osallistuvia ottamaan huomioon nais- ja miestaistelijoiden erityistarpeet
ja ottamaan huomioon myös heidän huollettavinaan olevien tarpeet;
14. Vahvistaa uudelleen valmiuttaan ottaa huomioon toimien mahdolliset vaikutuk-
set siviiliväestöön, unohtamatta naisten ja tyttöjen erityistarpeita, voidakseen harkita
asianmukaisia humanitaarisia poikkeuksia aina silloin kun toimet hyväksytään YK:n
peruskirjan 41.artiklan perusteella;
15. Ilmaisee halukkuutensa varmistaa, että turvallisuusneuvoston käynnistämässä
tehtävissä otetaan huomioon sukupuolinäkökulma sekä naisten oikeudet ja niistä neu-
votellaan paikallisten ja kansainvälisten naisryhmien kanssa;
16. Pyytää pääsihteeriä tekemään selvityksen aseellisten konfliktien vaikutuksista
naisiin ja tyttöihin, naisten roolista rauhanrakentamisessa sekä sukupuolinäkökulmasta
rauhanprosesseissa ja konfliktinratkaisemisessa, ja pyytää häntä myös toimittamaan
turvallisuusneuvostolle raportin tämän selvityksen tuloksista ja saattamaan sen kaikki-
en YK:n jäsenvaltioiden käyttöön;
17. Pyytää pääsihteeriä harkintansa mukaan sisällyttämään turvallisuusneuvostolle
tehtävään raporttiin myös tietoa siitä, miten sukupuolinäkökulman soveltaminen ja
muut naisia ja tyttöjä koskevat näkökohdat ovat edistyneet rauhanturvaturvaamistehtä-
vissä;

18. Päättää seurata aktiivisesti asian kehittymistä.

}}